

Litispændens ved forliksrådets innstilling av saker

Kandidatnummer: 63

Antall ord: 13 842

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

Dato 10.05.23

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Bakgrunn og problemstilling.....	3
1.2 Avgrensninger	5
1.3 Luganokonvensjonen	6
1.4 Sentrale rettskilder og metodiske utfordringer.....	8
1.5 Videre fremstilling	10
2 Forliksrådernes historie og utvikling.....	12
3 Litispendensreglene i Luganokonvensjonen og tvisteloven.....	16
3.1 Litispendensreglenes begrunnelse og formål	16
3.2 Litispendensvirkningens inntreden	18
3.3 Litispendensvirkningens opphør	19
3.4 Hva skal retten gjøre ved litispensens?.....	22
4 Litispendensreglene ved forliksrådsbehandling.....	25
4.1 Forliksrådernes kompetanse	25
4.2 Reglene om litispensens ved forliksrådets innstilling av saker	26
4.3 Konsekvenser av dagens rettstilstand.....	28
4.3.1 Prosessuelle virkninger	29
4.3.2 Praktisk betydning av dagens rettstilstand	31
4.3.3 Materielle virkninger.....	33
4.4 Bakgrunnen for dagens rettstilstand.....	34
5 Er gjeldende rett i samsvar med Luganokonvensjonen?.....	37
6 Forslaget i Prop. 34 L (2022–2023)	39
6.1 Om forslaget.....	39
6.2 Vurdering av forslaget.....	39

6.3	Andre aktuelle løsninger	42
7	Avslutning	46
	Litteraturliste	47

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og problemstilling

Oppgavens tema er reglene om litispendens ved forliksrådets innstilling av saker.

Litispendens innebærer at det ikke kan reises en ny sak om samme krav mellom samme parter dersom saken allerede verserer for en domstol.¹ Hvis det likevel blir reist et slikt søksmål er utgangspunktet at retten skal avvise saken, jf. tvisteloven § 18-1.² Dette følger også av artikkel 27 nr. 2 i Luganokonvensjonen 2007 (heretter Luganokonvensjonen).³ Dersom en sak er anlagt for flere domstoler i internasjonale tvister skal alle domstolene, utenom domstolen der saken først ble anlagt, stanse saksbehandlingen inntil det er avklart om den første domstolen har kompetanse til å behandle saken, se Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 1.

Litispendens blir normalt avløst av rettskraft. *Rettskraft* vil si at en rettsavgjørelse er endelig og bindende.⁴ Et rettskraftig avgjort krav kan ikke angripes med ordinære rettsmidler, som ved anke.⁵ Regler om rettskraft forhindrer at krav som allerede er endelig avgjort blir gjenstand for ny behandling.

Samlet gir reglene om litispendens og rettskraft beskyttelse mot at samme krav mellom samme parter behandles parallelt ved flere domstoler eller at en domstol behandler et krav som allerede er rettskraftig avgjort. Reglene må ses i sammenheng med hensynet til prosessøkonomi, innrettelseshensynet og hensynet til å unngå motstridende dommer.⁶

At litispendens og rettskraft normalt gir vern mot dobbeltbehandling av samme sak mellom samme parter, kan eksempelvis ses i reglene om anke. Mens ankefristen løper er litispendensvirkningen intakt, se tvisteloven § 18-1, § 19-14 første ledd og § 29-5. Dersom

---

¹ Inge Lorange Backer, *Norsk Sivilprosess*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2020, s. 178.

² Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister.

³ Konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30 okt 2007. (Konvensjonen trådte i kraft 1. januar 2010 med virkning for Norge, EU og Danmark, 1. januar 2011 med virkning for Sveits og 1. mai 2011 med virkning for Island).

⁴ Kaare Andreas Shetelig og Ola Ø. Nisja, «Rettskraft» i *Jussens venner* 2016/6 s. 363–82, på s. 363. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2016-06-04>.

⁵ Shetelig og Nisja (2016) s. 363.

⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) s. 432, Backer (2020) s. 375 og Shetelig og Nisja (2016) s. 364.

ankefristen går ut uten at partene har anket, eller dersom anken blir trukket, opphører litispendensvirkningen og rettskraftsvirkningen inntre, jf. tvisteloven § 18-2 andre ledd og tvisteloven § 19-14 første ledd. Dersom saken blir anket, er imidlertid kravet litispdent frem til den høyere instansen har avgjort kravet og ankeadgangen er uttømt. Fra dette tidspunktet inntre rettskraftsvirkningen, jf. tvisteloven § 19-14 første ledd.

Utgangspunktet er at en sak skal behandles ved den domstolen der saken først ble anlagt, forutsatt at domstolen har kompetanse til å behandle saken. Dette gjelder der en sak anlegges for flere domstoler i Norge og der en sak anlegges for flere domstoler i ulike konvensjonsstater. Konvensjonsstatene er stater «som er part i [Luganokonvensjonen]» eller som er «en medlemsstat i Det europeiske fellesskap», jf. Luganokonvensjonen artikkel 1 nr. 3. For interne norske tvister fremgår utgangspunktet om at det er den domstolen der saken først ble anlagt som skal behandle saken av tvisteloven § 18-1. For internasjonale tvister følger dette av Luganokonvensjonen artikkel 27.

Når en sivil sak anlegges for norske domstoler er forlikrådet som hovedregel obligatorisk førsteinstans, jf. tvisteloven § 6-2 andre ledd. Dette gjelder også saker med internasjonalt tilsnitt. I lys av rettspraksis og tvistelovens forarbeider kan man legge til grunn at litispendensvirkningen til en forliksklage opphører ved forlikrådets innstilling av saken.⁷ Etersom innstilling ikke medfører en rettskraftig avgjørelse av kravet, jf. tvisteloven § 19-14 første ledd, opphører litispendensvirkningen uten at rettskraftsvirkningen samtidig inntre. Dette bryter med utgangspunktet nevnt innledningsvis om at litispendens avløses av rettskraft.

Jeg skal i det videre se på hvilke konsekvenser det har for behandlingen av saker at litispendensvirkningen opphører ved forlikrådets innstilling uten å bli avløst av rettskraft. Problemstillingen er relevant der flere domstoler er kompetente til å behandle en rettstvist. Det vil si at det foreligger flere aktuelle verneting. De ulike domstolene kan være i eller utenfor Norge. I en del tilfeller påbyr norske- og internasjonale regler tvungne verneting. Det vil si at saken må reises ved en domstol i et bestemt geografisk område. Slike tilfeller faller utenfor oppgavens tema.

Bortfall av litispendensvirkning medfører at det kan tas ut nytt søksmål om det samme kravet i et annet geografisk område enn der saken først ble anlagt, gitt at de andre aktuelle domstolene

---

⁷ Se blant annet Rt. 2012 s. 1404 U, Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 384 og Prop. 34 L (2022–2023) Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.) s. 111 flg.

har kompetanse til å behandle saken. En risikerer således *prosessforflytting*. Med prosessforflytting menes at behandlingen av ett eller flere krav flytter fra en domstol i et domstolshierarki, til en domstol i et annet domstolshierarki. Prosessforflytting kan skje innad i Norge og på tvers av landegrenser. Prosessforflytting på tvers av landegrenser kan gi praktiske utfordringer blant annet knyttet til språk, prosessregler og saksbehandlingstid. Etter internasjonal prosessrett er det antatt at det er domstolstatens prosessregler som skal anvendes.⁸

Muligheten for prosessforflytting, og de ulempene det medfører, reiser spørsmål ved om det er behov for tilføyelser eller endringer i tvisteloven. Justis- og beredskapsdepartementet har kommet med forslag til ny bestemmelse i Prop. 34 L (2022–2023) s. 111–115 og s. 138. Forslaget ble fulgt opp i Innst. 273 L (2022–2023).⁹ Videre ble forslaget vedtatt etter første gangs behandling i Lovvedtak 50 (2022–2023).¹⁰ Lovforslaget er at litispensvirkningen opprettholdes i en måned etter forliksrådets innstilling av saken.

Denne oppgaven vil gjøre rede for reglene om litispens ved forliksrådenes innstilling av saker. Jeg vil se på konsekvensene av dagens rettsstilstand per. april 2023, med særlig fokus på internasjonale tvister. Jeg vil også vurdere om dagens nasjonale rettsstilstand er i samsvar med Luganokonvensjonen. Jeg vil deretter vurdere forslaget til ny lovbestemmelse, med særlig fokus på om forslaget er i samsvar med Luganokonvensjonen. Til slutt vil jeg gjøre rede for andre løsninger til dagens rettsstilstand.

1.2 Avgrensninger

Etter tvisteloven gjelder litispensreglene og rettskraftsreglene for krav som allerede er tvistegjenstand mellom samme parter, jf. tvisteloven § 18-1. Luganokonvensjonen artikkel 27 har vilkår om identitet mellom tvistegjenstand, grunnlag og parter. Av hensyn til oppgavens ordgrense vil jeg avgrense mot å drøfte disse vilkårene, men forutsette at de er oppfylt. Drøftelsen av litispensreglene kan etter mitt skjønn gjøres uten å drøfte disse vilkårene.

---

⁸ Giuditta Cordero-Moss, *Internasjonal privatrett*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2021, s. 34.

⁹ Innst. 273 L (2022–2023) Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.).

¹⁰ Lovvedtak 50 (2022–2023) Lov om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.).

Oppgaven fokuserer på litispensreglene i Luganokonvensjonen artikkel 27 og 30. Luganokonvensjonen artikkel 28 og 29 vil ikke bli drøftet av hensyn til oppgavens ordgrense. En drøftelse av disse bestemmelsene er heller ikke nødvendig for å belyse oppgavens problemstilling.

1.3 Luganokonvensjonen

Luganokonvensjonen er inkorporert i norsk rett og gjelder som norsk lov, jf. tvisteloven § 4-8. Luganokonvensjonen utgjør «lex specialis» og har «forrang fremfor motstridende nasjonale regler» innenfor sitt virkeområde.¹¹

Luganokonvensjonen er en multilateral avtale inngått mellom EU, Danmark, Island, Sveits og Norge.¹² Danmark har tatt forbehold om å ikke være med i EU sitt justissamarbeid og dette er årsaken til at Danmark særskilt er en del av Luganokonvensjonen.¹³ Luganokonvensjonen gjelder for sivile og kommersielle internasjonale saker, jf. Luganokonvensjonen artikkel 1. Konvensjonen gir regler om domsmyndighet, samt anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer. Avtalen bygger på, og er også en parallellkonvensjon til, Brussel I-forordningen.¹⁴ Brussel I-forordningen er en tilsvarende avtale inngått mellom EU-landene.¹⁵

Brusselkonvensjonen¹⁶ av 1968 (heretter Brusselkonvensjonen) var en avtale mellom EU-landene som ga regler om domskompetanse, verneting, anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer avsagt i et annet EU-land. Den inneholdt også regler om litispens ved

---

¹¹ Se blant annet tvisteloven § 1-2, Ot.prp. nr. 89 (2008–2009) Om lov om endringer i tvisteloven m.m. og om samtykke til ratifikasjon av Luganokonvensjonen 2007 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, s. 12, HR-2018-869-A avsnitt 70 og Rt. 2012 s. 1951 A avsnitt 33.

¹² Magnus, Ulrich, «Introduction» i *European Commentaries on Private International Law ECPI: Commentary: Volume I: Brussel Ibis Regulation*, 2. utgave, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2023, s. 22.

¹³ Magnus (2023) s. 28.

¹⁴ Rådets forordning (EF) Nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsreligede område. (Konvensjonen trådte i kraft 1. mars 2002); Fredrik Lilleaas Ellingsen, *Karnov Lovkommentar: Luganokonvensjonen*, lovkommentar nr. 1 til Konvensjon om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30 okt 2007, Lovdata.no (lest 26. april 2023).

¹⁵ Ellingsen, lovkommentar nr. 1 til Konvensjon om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30 okt 2007.

¹⁶ Bruxelles-konventionen af 1968 om retternes competence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager. (Konvensjonen trådte i kraft 1. februar 1973).

internasjonale tvister av privatrettslig karakter.¹⁷ Luganokonvensjonen av 1988¹⁸ ble utarbeidet som en parallellkonvensjon til Brusselkonvensjonen, og ble inngått mellom EU-landene (daværende EF-land) og EFTA-landene som Norge er del av.¹⁹ Brusselkonvensjonen ble gjenstand for en revisjon og resultatet var Brussel I-forordningen som trådte i kraft 1. mars 2002.²⁰ Luganokonvensjonen av 1988 måtte også revideres, og resultatet ble Luganokonvensjonen av 2007. Denne ble vedtatt i Lugano 30. oktober 2007 og er altså bindende for Norge den dag i dag.²¹ Brussel-I forordningen har i ettertid blitt revidert, og er nå erstattet av Brussel Ibis forordningen.²² Luganokonvensjonen har ikke blitt revidert etter endringene som ble gjort i Brussel Ibis forordningen.

Formålet med Luganokonvensjonen, samt de ovennevnte konvensjonene og forordningene, er å skape enkle, forutberegnelige, ensartede og effektive regler.²³ Dette for å forenkle behandlingen av søksmål og dommer mellom medlemslandene.²⁴ Det er et mål å skape en forutberegnelig rettstilstand hvor partene har mulighet til å forutse sin rettsstilling, eksempelvis knyttet til hvor man kan bli saksøkt.²⁵ Tanken er at dette blant annet skal legge til rette for handelsforbindelser på tvers av landegrenser.²⁶ På denne måten bidrar reglene til å styrke EUs indre marked.²⁷ EUs indre marked består av «fire friheter»: fri bevegelse av varer, tjenester, personer og kapital.²⁸ En kan hevde at reglene som fremkommer av Luganokonvensjonen samt ovennevnte konvensjoner og forordninger, gir uttrykk for «den femte frihet»: fri bevegelse av dommer.²⁹

---

¹⁷ Tore Schei, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian H.P. Reusch og Toril M. Øie, *Lovkommentar: Tvisteloven*, lovkommentar til tvisteloven § 4-8, Juridika.no (lest 26. april 2023).

¹⁸ Konvensjonen om domsmyndighet og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano september 1988. (Konvensjonen trådte i kraft i Norge 1. mai 1993).

¹⁹ Schei mfl., *Lovkommentar til tvisteloven § 4-8*.

²⁰ Magnus (2023) s. 18.

²¹ Schei mfl., *Lovkommentar til tvisteloven § 4-8*.

²² Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) Nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fullbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område. (Konvensjonen trådte i kraft 10. januar 2015).

²³ Magnus (2023) s. 10–11.

²⁴ Magnus (2023) s. 10–11.

²⁵ Magnus (2023) s. 11.

²⁶ Magnus (2023) s. 10.

²⁷ Magnus (2023) s. 10.

²⁸ Finn Arnesen, «EU- og EØS-retten», *Knophs oversikt over Norges rett*, Harald Irgens-Jensen (red.), 15. utgave, Universitetsforlaget 2019, s. 94.

²⁹ Magnus (2023) s. 10 og Anna Nylund, «Luganokonvensjonen i Høyesterett – et kritisk blikk» i *Rettsvitenskap under nordlys og midnattssol: festskrift ved Det juridiske fakultets 30-årsjubileum: UiT Norges arktiske universitet 2018*, Trude Haugli, Gunnar Eriksen og Ingvild Ulrikke Jakobsen (red.), Fagbokforlaget 2018, s. 228.

Både tvisteloven og Luganokonvensjonen har regler om verneting og litispens, hvor Luganokonvensjonen regulerer internasjonale forhold.³⁰ Luganokonvensjonens kapittel II har regler om domsmyndighet. I noen tilfeller er en domstol enekompetent – såkalt *eksklusivt verneting* – se Luganokonvensjonen artikkel 22. Partene kan også på bestemte vilkår avtale verneting, se Luganokonvensjonen kapittel II avsnitt 7. I andre tilfeller kan søksmål om et krav ha flere verneting. Erstatningskrav er et eksempel der Luganokonvensjonens vernetingsregler gir flere verneting. Slike saker har verneting både «der skaden ble voldt eller oppsto» og «der dette kan komme til å skje», jf. Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 3.

1.4 Sentrale rettskilder og metodiske utfordringer

For å redegjøre for dagens rettsstilstand ved forliksrådets innstilling av saker må alminnelig juridisk metode anvendes. Lov, forarbeider, rettspraksis, reelle hensyn og juridisk teori er relevante rettskilder. Ved analysen av departementets lovforslag vil det være relevant å se hen til sentrale hensyn i sivilprosessen og Norges internasjonale forpliktelser etter Luganokonvensjonen.

Oppgaven aktualiserer også tolking av Luganokonvensjonens bestemmelser.

Luganokonvensjonen er en internasjonal traktat. Wien-konvensjonens³¹ bestemmelser om traktattolking anses å gi uttrykk for internasjonal sedvanerett, og vil derfor kunne spille inn ved tolkingen av Luganokonvensjonen.³² Det følger av artikkel 30 og 31 at tolking skal gjøres i samsvar med bestemmelsens ordlyd, formål og sammenhengen mellom bestemmelsene i konvensjonen.

Luganokonvensjonen er imidlertid en del av EU/EØS-sivilprosessretten, og det er derfor naturlig å benytte tolkningsprinsippene i EU/EØS-retten i det videre.

Det følger av Luganokonvensjonens protokoll 2 at det er en målsetting at konvensjonen skal tolkes ensartet. Som nevnt tidligere er Luganokonvensjonen en parallellkonvensjon til Brussel I-forordningen. Formålet om å sikre en ensartet tolkning gjør at det relevant å se hen til rettskilder knyttet til Brussel I-forordningen samt tidligere og nyere utgaver av Brussel I-

---

³⁰ Ot.prp. nr. 89 (2008–2009) s. 15.

³¹ Wien-konvensjonen om traktatretten vedtatt 23. mai 1969 i Wien. (Konvensjonen trådte i kraft 27. januar 1980).

³² Ellingsen, lovkommentar nr. 1 til fortalen til Luganokonvensjonen og Magnus (2023) s. 23.

forordningen, herunder Brusselkonvensjonen 1968 og Brussel I-bis forordningen. Det er også relevant å se hen til rettskilder tilknyttet Luganokonvensjonen 1988. Se blant annet *PT* [C3] C-343/22 avsnitt 27.³³ Der ble det uttalt at det ved tolkingen av bestemmelser i Luganokonvensjonen skal tas særlig hensyn til lignende bestemmelser i Brussel I-forordningen.

Praksis fra EU-domstolen og avgjørelser fra domstoler i konvensjonsstatene er av relevans, se Luganokonvensjonen protokoll nr. 2 artikkel 1 nr. 1. Når norske domstoler skal tolke Luganokonvensjonen har praksis fra EU-domstolen blitt fremhevet som en særlig viktig rettskilde. Se blant annet HR-2018-869-A avsnitt 72, Rt. 2015 s. 129 U avsnitt 24 og Rt. 2012 s. 1951 A avsnitt 34.

Selv om ensartet tolking av konvensjonen er en uttrykt målsetting, skal enkelte begreper forstås i tråd med konvensjonsstatens interne rett. Ved tolkingen av bestemmelser i Luganokonvensjonen må en derfor avklare om et begrep skal forstås autonomt eller om bestemmelsens innhold skal fastslås etter konvensjonsstatens interne rett. Prinsippet om autonom tolkning er sentralt i EU-retten, og betyr at begreper tolkes likt mellom konvensjonsstatene og «uavhengig av nasjonal begrepsbruk, nasjonal juridisk metode og nasjonal rettskultur».³⁴

Det følger av EU-domstolens praksis at bestemmelsens ordlyd, og de argumenter som kan slutes fra denne, gir relevante tolkningsbidrag.³⁵ Der ordlyden ikke gir noe klart svar, er det relevant å se hen til bestemmelsens tilblivelseshistorie, formål og system.³⁶ Dommene gjaldt Brussel I-forordningen, men ettersom Luganokonvensjonen er en parallellkonvensjon til Brussel I-forordningen tilsier dette at samme prinsipper gjelder ved tolking av Luganokonvensjonen. Det bemerkes også at tolkningsprinsippene har likhetstrekk med de som følger av Wien-konvensjonen artikkel 30 og 31.

For å fastslå bestemmelsenes tilblivelseshistorie, formål og system kan en se hen til rapporter utarbeidet i forbindelse med de ovennevnte konvensjonene og forordningene. Et eksempel er

---

³³ Dom av 30. mars 2023 [C3], *PT*, C-343/22, EU:C:2023:276.

³⁴ Halvard Haukeland Fredriksen og Gjermund Mathisen, «Kapittel 14 EU-rett som norsk rettskilde» i *Juridisk metode og tenkemåte*, Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), Universitetsforlaget 2019, s. 403.

³⁵ Dom av 3. mai 2007 [C5], *Color Drack*, C-386/05, EU:C:2007:262, avsnitt 17.

³⁶ Se blant annet *Color Drack* [C5], C-386/05, avsnitt 17-20 og dom av 13. juni 2006 [C5], *Reisch Montage*, C-103/05, EU:C:2006:471, avsnitt 29.

Pocar-rapporten som ble utarbeidet til Luganokonvensjonen.³⁷ Rapportene er utarbeidet av jurister som fulgte forhandlingene, og gir derfor uttrykk for forfatterens oppfatning av partenes forståelse av reglene under forhandlingene.³⁸

Luganokonvensjonen er en del av EØS-sivilprosessretten. Systemhensyn tilsier at ved tolking av Luganokonvensjonen kan det være veiledende å se hen til hvordan lignende sivilprosessuelle regler i EU- og EØS-retten har blitt tolket.

1.5 Videre fremstilling

Ettersom oppgaven dreier seg om opphør av litispensvirkningen ved forliksrådets innstilling av saker, er det naturlig å først gjøre rede for forliksrådenes betydning i norsk rett. I kapittel 2 vil jeg redegjøre for forliksrådenes historie og beskrive hva slags rolle og funksjon forliksrådene har i dag.

For å beskrive og drøfte dagens rettstilstand vedrørende litispens ved forliksrådenes innstilling av saker, er det nødvendig å drøfte litispensreglene i Luganokonvensjonen og i tvisteloven. Dette behandles i kapittel 3.

I kapittel 4 vil jeg gjøre rede for reglene om litispens ved forliksrådenes innstilling av saker. I den sammenheng er det nødvendig å gjøre rede for forliksrådenes kompetanse og hva innstilling av en sak innebærer. I kapittel 4 ser jeg også på prosessuelle og materielle virkninger av dagens rettstilstand.

I kapittel 5 vil jeg stille spørsmål ved om dagens norske rettstilstand, der forliksrådenes innstilling av sak medfører at litispensvirkningen opphører, er i samsvar med Luganokonvensjonen.

Videre vil jeg gjøre rede for Justis- og beredskapsdepartementets forslag i Prop. 34 L (2022–2023) om ny bestemmelse om litispens ved forliksrådets innstilling av saker. Jeg vil først gjennomgå forslaget, og deretter vurdere fordeler og ulemper ved forslaget, særlig sett opp mot

---

³⁷ Fausto Pocar, «Convention of jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed in Lugano on 30 October 2007, explanatory report», publisert i *Official Journal of the European Union*, 23. desember 2009, C 319/1.

³⁸ Henrik Bull, *Norsk Lovkommentar: Luganokonvensjonen*, stjernernote til Luganokonvensjonen, Rettsdata.no (lest 27. april 2023).

Norges forpliktelser etter Luganokonvensjonen. Jeg vil også kort nevne andre aktuelle løsninger til dagens rettstilstand.

I kapittel 6 vil jeg oppsummere oppgavens innhold. Jeg vil også gi en avsluttende vurdering av hvorvidt dagens rettstilstand er hensiktsmessig, samt hensiktsmessigheten av det nevnte forslaget og de alternative løsningene.

2 Forlikrådenes historie og utvikling

De norske forlikrådene har spor helt tilbake til 1795 fra opprettelsen av forligelseskommisjoner.³⁹ Forligelseskommisjonene ble opprettet for å avlaste domstolene og for at det skulle være enklere og billigere å få løst rettsvister.⁴⁰ Forligelseskommisjonene hadde i utgangspunktet kun kompetanse til å mekle, ikke til å avsi dom.⁴¹ Mekling i tvistesaker var da obligatorisk.⁴² I 1869 fikk forligelseskommisjonene kompetanse til å avsi dommer i mindre gjeldssaker.⁴³ Formålet med den begrensede domskompetansen var besparelse for partene, hensyntatt tvistegjenstandens verdi.⁴⁴

Dagens forlikråd stammer fra 1915, da forlikrådene ble opprettet som domstoler etter sivilprosessreformen av 1915.⁴⁵ Frem til tvistelovsreformen av 2005 definerte lov 13. august 1915 om domstolene (domstoloven) § 1 forlikrådene som alminnelige domstoler.⁴⁶ Med virkning fra 1. januar 2008 har samme bestemmelse definert forlikrådene som «meklingsinstitusjoner med begrenset domsmyndighet». I forarbeidene til endringen av domstoloven § 1 fremkommer det at man fant det naturlig å «markere at forlikrådene har en begrenset domsmyndighet i forhold til tingrett, lagmannsrett og Høyesterett».⁴⁷ Det er likevel presisert i de samme forarbeidene at forlikrådene skal betraktes som domstoler.⁴⁸ Det vil si at de alminnelige reglene om domstoler også vil gjelde for forlikrådet, eksempelvis regler om habilitet, frister og rettsmøter.⁴⁹

I dag har forlikrådene meklingskompetanse og begrenset kompetanse til å avsi dommer, jf. tvisteloven § 6-10.

---

³⁹ NOU 2001: 32 Bind A Rett på sak: Lov om tvisteløsning (tvisteloven) s. 250.

⁴⁰ Knut Rønning, Wenke Siljeholm, Christian Reuch, Dag Røed og Liv Synnøve Taraldsrud, *Forlikrådet*, 2. utgave, Fagbokforlaget 2008, s. 16.

⁴¹ NOU 2001: 32 Bind A s. 250.

⁴² Hans Eyvind Næss, *Vel forlikt: forlikrådene i Norge 200 år 1795-1995*, Kulturkonsult i samarbeid med Justisdepartementet 1995, s. 5.

⁴³ Næss (1995) s. 70–71.

⁴⁴ Næss (1995) s. 70–71.

⁴⁵ NOU 2001: 32 Bind A s. 250.

⁴⁶ Tron Løkken Sundet, *Karnov Lovkommentar: Domstoloven*, lovkommentar nr. 4 til domstoloven § 1, Lovdata.no (lest 27. april 2023).

⁴⁷ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 504.

⁴⁸ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 504.

⁴⁹ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 98.

Forlikrådsbehandling er i utgangspunktet obligatorisk, jf. tvisteloven § 6-2 andre ledd. Det finnes imidlertid en rekke lovbestemte unntak fra obligatorisk forlikrådsbehandling som modifierer hovedregelen. I slike tilfeller kan saken bringes direkte inn for tingretten. Forlikrådsbehandling er for eksempel ikke obligatorisk i saker om formuesverdier der tvistesummen er minst kr. 200 000 og begge parter har vært bistått av advokat, jf. tvisteloven § 6-2 andre ledd bokstav a. Ettersom forlikrådsbehandling i utgangspunktet er obligatorisk i sivile saker, behandler forlikrådet flere saker som obligatorisk førsteinstans – også saker med et internasjonalt tilsnitt. Dette kan for eksempel være tilfellet for mindre internasjonale saker der f.eks., tvistesummen er under kr. 200 000. Også internasjonale store kommersielle tvister kan være underlagt obligatorisk forlikrådsbehandling. Det gjelder der tvistesummen er over kr. 200 000, men den ene parten ikke oppfyller tilleggsvilkåret om å ha vært bistått av advokat. I tilfeller der en part er usikker på om forlikrådsbehandling er obligatorisk, vil en part kunne anlegge forliksklage for å være på den sikre siden.

Det skal i utgangspunktet være minst ett forlikråd i hver kommune, jf. domstolloven § 27. Forlikrådsmedlemmene velges av kommunestyret, jf. domstolloven § 57, og forlikrådet administreres av kommunene.⁵⁰ Det er ikke krav om at medlemmene av forlikrådet har juridisk kompetanse. Tvert imot er de fleste forlikrådsmedlemmene lekfolk.⁵¹ Dette bygger på en tanke om at lekfolk kan ha gode forutsetninger for å mekle. Samtidig gir dette forlikrådene demokratisk legitimitet ettersom forlikrådsmedlemmene velges av det folkevalgte kommunestyret.⁵²

For saker med et internasjonalt tilsnitt, og andre saker som er kompliserte, kan det være problematisk med obligatorisk forlikrådsbehandling da forlikrådets juridiske kompetanse som nevnt er begrenset. Saker med et internasjonalt tilsnitt kan aktualisere kompliserte lovvalgs- og jurisdiksjonsspørsmål og et komplisert faktum. Det kan også være utfordringer knyttet til oversettelse, bevis kan være i utlandet o.l.

Ved arbeidet med tvisteloven av 2005 ble det diskutert hvorvidt forlikrådsordningen skulle endres. Tvistemålsutvalget tok til orde for at behandling i forlikrådet skulle være frivillig.⁵³ Tvistemålsutvalget begrunnet dette med at dette samsvarte best med hensynet til partsautonomi

---

⁵⁰ NOU 2001: 32 Bind A s. 248.

⁵¹ NOU 2001: 32 Bind A s. 248.

⁵² Backer (2020) s. 156.

⁵³ NOU 2001: 32 Bind A s. 271 flg.

og alminnelige meklingsprinsipper.⁵⁴ Ved å gjøre mekling frivillig ville det være større sjanse for å oppnå et forlik, da de partene som velger mekling normalt er motiverte for å finne en løsning.⁵⁵ Sånn sett vil dette styrke forliksrådets funksjon.⁵⁶ Videre pekte Tvistemålsutvalget på at forliksrådets sammensetning og behandlingsform begrenset hvilke saker som egnet seg for mekling i forliksrådet.⁵⁷ Tvistemålsutvalget uttalte også at det å sløyfe obligatorisk mekling i forliksrådet ville medføre en regelforenkling, ettersom det ikke ville være behov for unntak fra regelen om obligatorisk mekling.⁵⁸ Med dette mente Tvistemålsutvalget at mekling i forliksrådet, og følgelig også domsavsigelse i forliksrådet, skulle være frivillig.

Justis- og politidepartementet gikk ikke inn for dette forslaget fra Tvistemålsutvalget. Departementet var av den oppfatning at hovedregelen om obligatorisk forliksrådsbehandling burde opprettholdes.⁵⁹ Det ble lagt vekt på at forliksrådene bidrar til at reelle tvister løses.⁶⁰ Videre at forliksrådsordningen er en «rimelig, folkelig og desentralisert tvisteløsningsmekanisme», samtidig som det utgjør en «verdifull avlastning av rettsapparatet».⁶¹ I dag er derfor forliksrådsbehandling i utgangspunktet obligatorisk førsteinstans for sivile saker om formuesverdier, se tvisteloven § 6-2 andre ledd.

Det kan reises spørsmål om forliksrådene utgjør «domstoler» i henhold til Luganokonvensjonen artikkel 62. Bestemmelsen angir at uttrykket «domstol» i konvensjonen omfatter «enhver myndighet som en konvensjonsstat har utpekt til å ha domsmyndighet i saker som hører under virkeområdet for konvensjonen her». Artikkelens ordlyd gir uttrykk for at en må se på hvilke oppgaver myndigheten utfører, ikke hvilken formell klassifisering myndigheten er gitt.⁶² Forliksrådene er tvungen førsteinstans etter reglene i tvisteloven § 6-2 andre ledd. Dette gjelder også for saker med et internasjonalt tilsnitt. Som nevnt har også forliksrådet begrenset domsmyndighet jf. tvisteloven § 6-10. Det betyr at saker omfattet av Luganokonvensjonen kan ha forliksrådet som obligatorisk førsteinstans. De norske forliksrådene kan altså ha

---

⁵⁴ NOU 2001: 32 Bind A s. 271.

⁵⁵ NOU 2001: 32 Bind A s. 271–272.

⁵⁶ NOU 2001: 32 Bind A s. 271–272.

⁵⁷ NOU 2001: 32 Bind A s. 272.

⁵⁸ NOU 2001: 32 Bind A s. 272.

⁵⁹ Ot.prp. nr. 43 (2003–2004) Om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet) s. 33.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 43 (2003–2004) s. 33.

⁶¹ Ot.prp. nr. 43 (2003–2004) s. 33.

⁶² Pocar-rapporten (2009) avsnitt 175.

domsmyndighet i saker som hører under Luganokonvensjonens virkeområde, noe som tilsier at forliksrådene utgjør «domstoler» i henhold til ordlyden i Luganokonvensjonen artikkel 62.

I *Schlömp* [C5] C-467/16 ble det lagt til grunn at et sveitsisk forliksorgan måtte anses som en domstol etter Luganokonvensjonen.⁶³ De sveitsiske forliksorganene har kompetanse som ligner kompetansen til norske forliksråd.⁶⁴ Dette taler også for at norske forliksråd må anses som domstoler etter Luganokonvensjonen artikkel 62. I juridisk teori har det blitt tatt til orde for at forliksrådene i Norge regnes som domstoler etter Luganokonvensjonen, og det har blitt forutsatt i norsk rettspraksis.⁶⁵

---

⁶³ Dom av 20. desember 2017 [C5], *Schlömp*, C-467/16, EU:C:2017:993.

⁶⁴ Bull, note 178 til artikkel 62 i Luganokonvensjonen.

⁶⁵ Se Bull, note 178 til artikkel 62 til Luganokonvensjonen og Rt. 2012 s. 1404 U.

3 Litispendensreglene i Luganokonvensjonen og tvisteloven

3.1 Litispendensreglenes begrunnelse og formål

Som nevnt innledningsvis gir reglene om litispendens og rettskraft beskyttelse mot at samme krav mellom samme parter behandles parallelt ved flere domstoler eller at en domstol behandler et krav som allerede er rettskraftig avgjort. Mens litispendensreglene verner mot at en ny sak om samme krav mellom samme parter behandles når kravet allerede verserer for en domstol, beskytter rettskraftreglene mot at et krav som er endelig avgjort behandles på nytt. Etter tvisteloven tolkes vilkårene om identitet mellom krav og parter i hovedsak likt etter litispendens- og rettskraftreglene.⁶⁶ Dette viser sammenhengen mellom litispendens- og rettskraftsreglene.

Det kan imidlertid nevnes at det i særlige tilfeller er muligheter for gjenåpning av en rettskraftig avgjort sak, se tvisteloven kapittel 31. Gjenåpning er et ekstraordinært rettsmiddel som ikke vil bli behandlet videre.

Reglene om litispendens og rettskraft er hovedsakelig begrunnet i innrettelseshensyn, prosessøkonomiske hensyn og hensynet til å unngå motstridende dommer.⁶⁷ Dersom man ikke hadde hatt slike regler, ville ikke parter kunne innrette seg i tillit til at avgjørelsen er endelig. Dette ville skapt en uklar situasjon for partene. Videre ville dette stride mot grunntanken i rettssystemet om at domstolene fungerer som konfliktløsende organer og at dommer er endelige og bindende.⁶⁸ Dette kunne svekket borgernes tillit til rettssystemet.

En annen grunn til at man har regler om litispendens og rettskraft er at det ville vært unødvendig bruk av ressurser både av hensyn til samfunnet og av hensyn til de involverte partene.⁶⁹

---

⁶⁶ NOU 2001:32 Bind B Rett på sak: Lov om tvisteløsning (tvisteloven). s. 872 og Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 432.

⁶⁷ Se blant annet Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 432, Backer (2020) s. 375 og Shetelig og Nisja (2016) s. 364.

⁶⁸ Shetelig og Nisja (2016) s. 364.

⁶⁹ Stephanie Law, «Article 29» i *Brussel I bis: a commentary on Regulation (EU) No 1215/2012: Elgar commentaries in private international law*, Marta Requejo Isidro (red.), Edward Elgar Publishing 2022, s. 472.

Litispændensreglene beskytter mot at det i det hele tatt oppstår en situasjon med motstridende dommer. Litispændensreglene avhjelper sånn sett også problemer knyttet til harmonisering av rettskraftsvirkningene.⁷⁰

Litispændens avløses normalt av rettskraft. Innledningsvis ble det vist til reglene om anke, hvor rettskraft inntreer når ankeadgangen er uttømt. Et annet eksempel er ved dom fra forliksrådet. Når forliksrådet har avsagt dom har partene frist på én måned til å ta ut søksmål for tingretten, jf. tvisteloven § 6-14 første ledd. På samme måte som ved reglene om anke er kravet litispændent mens fristen løper, jf. tvisteloven § 18-2 andre ledd. Dersom fristen oversittes, blir dommen fra forliksrådet rettskraftig. Litispændens blir altså avløst av rettskraft, jf. tvisteloven § 19-14 første ledd og tvisteloven § 18-2 andre ledd. I juridisk teori er det uttalt at «litispændens og rettskraft [gir] et samlet regelsett som representerer et kontinuerlig hinder mot nye og konkurrerende saker».⁷¹

I Luganokonvensjonen artikkel 27 flg. er det gitt regler om litispændens som gjelder for konvensjonsstatene. Selv om Luganokonvensjonen ikke definerer litispændensbegrepet, er det lagt til grunn av EU-domstolen at vilkårene som fremkommer av artikkel 27 utgjør en definisjon av «litispændens».⁷²

Det følger av Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 1 at:

«[d]ersom søksmål som har samme tvistegjenstand, hviler på samme grunnlag, og som reises mellom de samme parter, anlegges ved domstoler i ulike konvensjonsstater, skal alle andre domstoler enn den som saken først er reist ved, av eget tiltak utsette forhandlingene til det er avgjort om den første domstol er kompetent».

Og videre av Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 2 at:

«Når det er avgjort at den første domstol er kompetent, skal alle andre domstoler erklære seg inkompetente til fordel for denne domstol».

---

⁷⁰ Schei mfl., Lovkommentar til § 18-1.

⁷¹ Josefin N. Engström, «Forliksrådsfellen i internasjonale tvister» i *Lov og rett: Norsk juridisk tidsskrift* vol.56 utg.10, 2017, side 590-608, s. 604. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2017-10-03>.

⁷² Dom av 8. desember 1987 [C5], *Gubisch*, C-144/86, EU:C:1987:528.

Det er domstolen saken først er anlagt for som skal vurdere sin kompetanse til å behandle saken.⁷³ Domstol nr. 2 skal altså ikke vurdere hvorvidt domstol nr. 1 har kompetanse til å behandle saken.⁷⁴

Norge har som nevnt nasjonale regler om litispens, se tvisteloven § 18-1 flg. Det følger av tvisteloven § 18-1 at dersom det reises «ny sak mellom samme parter om et krav som allerede er tvistegjenstand, skal retten avvise den». Det er en absolutt prosessforutsetning at en sak ikke er litispens. Det innebærer at domstolene av eget tiltak – *ex officio* – skal vurdere om en sak må avvises som følge av litispens.⁷⁵

3.2 Litispensvirkningens inntreden

Luganokonvensjonen av 1988 regulerte ikke inntreden av litispens. Det ble i EU-domstolens praksis lagt til grunn at litispensvirkningens inntreden måtte avgjøres etter domstolstatens rett.⁷⁶ En problemstilling som ble fremhevet i Pocar-rapporten var at denne rettstilstanden kunne oppmuntre saksøkte til å reise parallelt søksmål ved en annen domstol.⁷⁷ På grunn av ulike nasjonale regler var det altså mulig at en saksøkt kunne ta ut et søksmål for en annen domstol om et krav som den samme parten allerede hadde fått fremmet mot seg ved en domstol i et annet land, og likevel kunne den andre domstolen få forrang til å behandle saken på grunn av nasjonale regler i domstollandet.⁷⁸ Dette kunne medføre en uklar og lite forutberegnelig rettstilstand, som strider med formålet med opprettelsen av Brussel- og Luganokonvensjonen.⁷⁹

Med Luganokonvensjonen 2007 ble artikkel 30 om litispensvirkningens inntreden innført. Ifølge artikkelen anses en sak reist:

«på det tidspunktet da det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument inngis til domstolen, forutsatt at saksøker ikke deretter har unnlatt å treffe de tiltak som krevdes av ham for å få dokumentet forkynt for saksøkte»,

---

⁷³ Law (2022) s. 475.

⁷⁴ Law (2022) s. 475.

⁷⁵ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 431.

⁷⁶ Dom av 7. juni 1984 [C5], *Zelger mot Salintri*, C-129/83, EU:C:1984:215.

⁷⁷ Pocar-rapporten (2009) avsnitt 119.

⁷⁸ Pocar-rapporten (2009) avsnitt 119.

⁷⁹ Magnus (2023) s. 10–11.

eller

«dersom det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument, skal forkynnes før det inngis til domstolen, på det tidspunktet da det mottas av den myndighet som har ansvaret for forkynnelsen, forutsatt at saksøker ikke deretter har unnlatt å treffe de tiltak som krevdes av ham for å få dokumentet inngitt til domstolen».

Det er følgelig to ulike alternativer i bestemmelsen: tidspunktet da prosesskriv inngis til domstolen og tidspunktet prosesskrivet forkynnes for saksøkte. Dette gir en grovinnndeling av konvensjonsstatens lovgivning i to hovedkategorier.⁸⁰

Bestemmelsen forsøker å gi ensartede regler om inntreden av litispens, samtidig som den søker å hensynta de ulike konvensjonsstatenes interne regler.⁸¹ Hvilket alternativ som kommer til anvendelse beror på den nasjonale lovgivningen. For hver enkelt konvensjonsstat må det avklares hvorvidt en sak anses reist på tidspunktet for innlevering av prosesskriv til domstolen, eller ved forkynnelse av prosesskriv for saksøkte.⁸²

I Norge inntreer litispensvirkningen når «når forliksklage er innkommet til forliksrådet, eller når stevning er innkommet til retten», jf. tvisteloven § 18-2 første ledd. Fra dette tidspunkt skal ny sak mellom samme parter om det samme kravet avvises fra rettslig behandling, jf. tvisteloven § 18-1.

3.3 Litispensvirkningens opphør

Litispensvirkningens opphør er ikke direkte regulert i Luganokonvensjonen. Som jeg kommer tilbake til nedenfor, er det uenigheter knyttet til om vurderingen av om en sak fortsatt verserer for en domstol skal avgjøres etter konvensjonsstatens nasjonale rettsregler, eller om en må legge til grunn en autonom forståelse mellom konvensjonsstatene.⁸³

---

⁸⁰ Astrid Håve Stenersen, *Karnov lovkommentar: Luganokonvensjonen*, lovkommentar nr. 1 til artikkel 30 i Luganokonvensjonen, Lovdata.no (lest 30. april 2023).

⁸¹ Pocar-rapporten (2009) avsnitt 119.

⁸² Pocar-rapporten (2009) avsnitt 119.

⁸³ Fentiman, Richard, «Article 32» i *European Commentaries on Private International Law ECPI: Commentary: Volume I: Brussel Ibis Regulation*, 2. utgave, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2023, s. 744–745.

I juridisk teori har det blitt tatt til orde for at spørsmålet om hvorvidt en sak verserer for domstolene, må tolkes autonomt mellom konvensjonsstatene.⁸⁴

EU domstolen har i flere avgjørelser behandlet spørsmål om hvorvidt en skal foreta en autonom tolking av et begrep, eller om en skal falle tilbake på konvensjonsstatens interne rett. I *PT* [C3] C-343/22 var det spørsmål om tolkningen av artikkel 34 nr. 2 i Luganokonvensjonen. Saken sto mellom PT og VB. VB hadde iverksatt to prosesser mot PT i relasjon til skyldig leie: en inndrivelsesprosess for sveitsiske inndrivelsesmyndigheter og et søksmål for sveitsiske domstoler med påstand om betaling. Det ble avsagt dom av sveitsiske domstoler om at PT skulle betale et beløp med tillegg av renter. VB anmodet om at dommen skulle være eksigibel i Tyskland, der PT bodde. Ettersom stevningen ikke hadde blitt forkynt for PT på lovmessig måte, oppsto spørsmål om dommen skulle anerkjennes i Tyskland etter Luganokonvensjonen artikkel 34 nr. 2. Dette berodde på om stevningen eller innledningen av inndrivelsesprosessen var «innledende prosesskriv» i saken, jf. Luganokonvensjonen artikkel 34 nr. 2. EU-domstolen uttalte at hvorvidt innledningen av gjeldsinndrivelsesprosedyren kunne anses å være innledende prosesskriv i søksmålet for domstolene, berodde på om det var funksjonell enhet mellom prosessene, jf. avsnitt 35. EU-domstolen la til grunn en autonom tolkning av hvorvidt det var funksjonell enhet mellom prosessene, samt en autonom tolkning av «innledende prosesskriv», jf. Luganokonvensjonen artikkel 34. EU-domstolen kom frem til at det ikke var slik funksjonell enhet mellom prosessene, og at stevningen utgjorde «innledende prosesskriv» i saken. I dette tilfellet foretok EU-domstolen en tolking av når to prosesser anses å utgjøre samme prosess. Dette vil kunne innebære at det også må legges til grunn en autonom tolkning av hvorvidt en sak fortsatt anses å versere for en domstol.

I norsk rettspraksis har det blitt lagt til grunn at ettersom litispensvirkningens opphør ikke er regulert i Luganokonvensjonen, så må en se anvende nasjonale rettsregler.⁸⁵ Samme synspunkt ble anvendt i den engelske rettsaken *Starlight Shipping Co v. Allianz Marine & Aviation Versicherungs AG*, [2013] UKSC 70, UK Supreme court.⁸⁶ I dommen ble det lagt til grunn at Brussel Ibis forordningen kun regulerte litispensvirkningens inntreden og litispensvirkningens opphør måtte avgjøres etter nasjonale prosessregler.⁸⁷ Det ble

---

⁸⁴ Fentiman (2023) s. 744.

⁸⁵ Rt. 2012 s. 1404 U avsnitt 24.

⁸⁶ Fentiman (2023) s. 745.

⁸⁷ Fentiman (2023) s. 745.

konkludert med at når en sak ble «stayed» (oversatt: utsatt),⁸⁸ så opphørte ikke litispensvirkningen, og den engelske domstolen ville følgelig anses å være domstolen som saken først ble anlagt for, dersom det ble innledet et parallelt søksmål i en annen konvensjonsstat.⁸⁹ I teorien har det imidlertid blitt argumentert for at utsettelse av saken medfører at en sak ikke lenger anses å versere for domstolene, slik at litispensvirkningen har opphørt.⁹⁰

Luganokonvensjonen inneholder bestemmelser om litispens, se eksempelvis Luganokonvensjonen artikkel 27 og 30. Videre har Luganokonvensjonen også regler om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer som indirekte regulerer rettskraft. At Luganokonvensjonen har en så omfattende regulering av litispens tyder på at det har vært et formål å «gjennomregulere» litispens. Dette tilsier at hvorvidt en sak anses å fortsatt versere for domstolene avgjøres etter en autonom tolkning.

På bakgrunn av ovennevnte fremstår det uavklart om litispensvirkningens opphør avgjøres etter en autonom tolkning, eller om en må se hen til konvensjonsstatens interne rett.

I tvisteloven opphører litispensvirkningen når saken er «rettskraftig avgjort», jf. tvisteloven § 18-2 andre ledd. En sak er «rettskraftig avgjort» når den ikke lenger kan «angripes med ordinære rettsmidler», jf. tvisteloven § 19-14 første ledd.

Ordinære rettsmidler er anke og oppfriskning, samt søksmål mot dommer avsagt av forliksrådet.⁹¹ Rettskraftsvirkningene inntreffer når fristene for å anvende rettsmiddelet oversittes, jf. tvisteloven § 19-14 første ledd. Inntil dette tidspunktet er litispensvirkningen intakt, jf. tvisteloven § 18-2 andre ledd. Dette gir utgangspunktet at litispensvirkningen er intakt fra saksanlegg og frem til den blir avløst av rettskraftsvirkningen. Dette er imidlertid ikke tilfellet ved forliksrådenes innstilling av saker, som jeg vil drøfte nærmere under punkt 4.

---

⁸⁸ Åge Lind, *Engelsk-norsk juridisk ordbok: Sivil- og strafferett*, 2. utgave, Cappelen Akademisk Forlag 2007, s. 268.

⁸⁹ Fentiman (2023) s. 745.

⁹⁰ Fentiman (2023) s. 744–745.

⁹¹ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 440 og Elisabeth Wittemann, *Norsk Lovkommentar: Tvisteloven*, lovkommentar 1011 til tvisteloven § 19-14 første ledd, Rettsdata.no (lest 30. april 2023).

Rettskraftsvirkningens negative side inntreer når saken er «rettskraftig avgjort», jf. tvisteloven § 19-15 tredje ledd. Når en sak er «rettskraftig avgjort» skal retten «avvise en ny sak mellom samme parter» om det samme kravet, jf. tvisteloven § 19-15 tredje ledd.

3.4 Hva skal retten gjøre ved litispændens?

Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 1 slår fast at dersom en sak allerede er verserer for en domstol, skal alle andre domstoler enn domstolen saken først ble anlagt for, midlertidig stanse saksbehandlingen inntil det er avgjort om den første domstolen er kompetent. Hvis den første domstol er kompetent skal øvrige domstoler avvise saken, jf. Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 2. Dersom den første domstolen ikke er kompetent, skal den domstolen saken ble anlagt for etter den første domstolen (domstol nr. 2) ta stilling til om den er kompetent. Eventuelle øvrige domstoler må stanse saken i påvente av avgjørelsen, jf. Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 1.⁹²

Etter Brusselkonvensjonen 1968 var hovedregelen at alle domstolene, utenom den domstolen der saken først hadde blitt anlagt, skulle *avvise* saken.⁹³ Domstolene hadde kun anledning til å midlertidig stanse saken i tilfeller der den første domstolens kompetanse ble bestridt.⁹⁴ Det følger av Jenard-Möller-rapporten avsnitt 64 at EFTA-landene ikke ønsket denne løsningen i Luganokonvensjonen. Dette ble begrunnet med at søksmål ofte blir anlagt for å overholde rettslige frister eller for å avbryte foreldelse, og at ulike land kan ha ulike regler vedørende hvorvidt en frist anses overholdt dersom en sak er bragt inn for en domstol som ikke har kompetanse til å behandle saken.⁹⁵ Ved å ha en regel om avvisning risikerte man at domstolen der saken først ble anlagt ikke hadde kompetanse og måtte avvise saken. Samtidig hadde øvrige domstoler allerede avvist saken i kraft av litispændensregelen. Dette medførte risiko for at rettslige frister gikk ut eller et krav ble foreldet før en part fikk anlagt nytt søksmål for ny domstol.

---

⁹² Law (2022) s. 478.

⁹³ Mr. P. Jenard og Mr. G. Möller, «Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters done at Lugano on 16 September 1988 – Report», publisert i *Official Journal of the European Union* 28.juli 1990, C 189/57, avsnitt 64.

⁹⁴ Jenard-Möller-rapporten (1990) avsnitt 64.

⁹⁵ Jenard-Möller-rapporten (1990) avsnitt 64.

Videre kunne dette medføre risiko for negative kompetansekonflikter, altså at ingen domstoler anser seg kompetente til å behandle saken.⁹⁶ Motsetningsvis er en *positiv kompetansekonflikt* at flere domstoler anser seg kompetente til å behandle samme krav.⁹⁷ En negativ kompetansekonflikt kan oppstå dersom domstol nr. 1 ikke er kompetent til å behandle saken og må avvise saken etter at øvrige domstoler hadde avvist saken. Det kunne føre til at rettslige frister ble oversittet eller krav foreldes før en part fikk tatt ut et nytt søksmål for ny domstol. Dette skyldes at ulike land har forskjellige regler knyttet til hvorvidt en tidsfrist anses overholdt eller foreldelse avbrutt i tilfeller en domstol mangler internasjonal jurisdiksjon.⁹⁸

En negativ kompetansekonflikt kan svekke effektiviteten ved behandlingen av saker og kan føre til at saker ikke blir behandlet. En slik rettstilstand kan medføre «*déni de justice*» - altså en rettstilstand der rettsapparatet ikke sørger for effektiv prøving av saker.⁹⁹ Dette er problematisk da grunnleggende hensyn bak prosessreglene som rettsikkerhet, forutberegnelighet og rettferdighet, da ikke overholdes.

En avvissningsregel kan også være problematisk i saker om midlertidig forføyning. En midlertidig forføyning er en midlertidig avgjørelse avsagt i påvente av en endelig rettsavgjørelse.¹⁰⁰ Det er hensiktsmessig å begjære midlertidige forføyninger der det haster med å få et forhold stanset eller iverksatt. Dette for å sikre kravet eller avverge vesentlig skade eller ulempe i påvente av en dom.¹⁰¹ En avvissningsregel kan hindre en effektiv bruk av midlertidige forføyninger. Ved avvissning risikerer man at en domstol ikke anser seg kompetent til å behandle saken, og at øvrige domstoler har avvist saken. Hvis forføyningen må fremmes på nytt kan dette medføre tidskonsekvenser, som strider med behovet for en hurtig midlertidig avgjørelse.

I tvisteloven § 18-1 heter det at dersom det reises «ny sak mellom samme parter om et krav som allerede er tvistegjenstand, skal retten avvise den». Bestemmelsen slår fast at dersom samme krav har blitt reist ved flere domstoler, skal retten avvise saken. Dette vil si at retten ikke tar saken til realitetsbehandling. Etter tvisteloven § 4-7 første ledd skal et søksmål som er anlagt for en domstol som ikke har stedlig domsmyndighet henvises til stedlig kompetent domstol.

---

⁹⁶ Pocar (2009) avsnitt 118, Jenard-Möller-rapporten avsnitt 64 og NJA 2007 s. 482 HD.

⁹⁷ NJA 2007 s. 482 HD.

⁹⁸ Jenard-Möller-rapporten (1990) avsnitt 64.

⁹⁹ NJA 2007 s. 482 HD.

¹⁰⁰ Schei mfl., Lovkommentar til kapittel 34 i tvisteloven.

¹⁰¹ Schei mfl., Lovkommentar til kapittel 34 i tvisteloven.

Saken er litispendent under denne prosessen, jf. tvisteloven § 18-2 første og annet ledd. En nasjonal stansingsregel tilsvarende Luganokonvensjonen artikkel 27 er derfor ikke nødvendig.

4 Litispendensreglene ved forliksrådsbehandling

4.1 Forliksrådenes kompetanse

Forliksrådsbehandling kan resultere i dom, beslutning om heving etter forlik eller beslutning om innstilling av saken.

Forliksrådene kan avsi dom etter tvisteloven § 6-10. Dette krever imidlertid at forliksrådsmedlemmene er «enige om at grunnlaget er tilstrekkelig», jf. tvisteloven § 6-10 fjerde ledd. Vilkåret «grunnlaget er tilstrekkelig» vil si «enighet om at opplysningene som er framkommet i rettsmøte i det vesentlige gir et tilstrekkelig grunnlag for å gjøre seg opp en mening om hva som er en riktig rettslig løsning av tvisten».¹⁰² Der tvistesummen er under 200 000 kroner, kan forliksrådet avsi dom når «en av partene ber om det», jf. tvisteloven § 6-10 andre ledd. Forliksrådet kan også avsi dom «hvis begge parter samtykker», jf. tvisteloven § 6-10 første ledd. Videre kan forliksrådet avsi dom etter «begjæring fra klageren» dersom «klagemotparten i sak om pengekrav ikke gjør gjeldende annet enn manglende betalingsevne eller andre åpenbart uholdbare innsigelser», jf. tvisteloven § 6-10 tredje ledd bokstav b. Forliksrådet kan også avsi fraværdom «etter begjæring fra klageren» om «vilkårene for fraværdom er oppfylt», jf. tvisteloven § 6-10 tredje ledd bokstav a.

Dersom en part er uenig i dommen, er rettsmiddelet mot forliksrådets avgjørelse å ta ut stevning for tingretten innen én måned, jf. tvisteloven § 6-14 første ledd. I denne perioden er saken litispendent, jf. § 18-2 første og andre ledd. Dommen fra forliksrådet får virkning som dom – *rettskraftsvirkning* – dersom dommen ikke bringes inn for domstolene innen fristen, jf. tvisteloven § 6-14 første ledd og § 19-14 første ledd.

I flere tilfeller blir det inngått forlik under behandling i forliksrådet. Et rettsforlik har virkning som rettskraftig dom i henhold til tvisteloven § 19-15 og tvisteloven § 19-12. Et utenrettslig

---

¹⁰² Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 383.

forlik får ikke virkning som dom, men partene blir avtalerettslig forpliktet. For utenrettslige forlik inntreer altså ikke rettskraftsvirkninger.¹⁰³

Forliksrådene kan innstille saker etter tvisteloven § 6-11. Innstilling vil si at forliksrådet beslutter å ikke behandle saken.¹⁰⁴ Årsaken til at forliksrådet kan innstille må ses i sammenheng med at det ikke er ønskelig at behandling i forliksrådet skal medføre en unødig tidsforlengende prosess for partene.¹⁰⁵ Det kan være flere årsaker til at forliksrådet innstiller en sak. Eksempelvis kan det være fordi det er «lite sannsynlig at saken vil egne seg for videre behandling i forliksrådet», jf. tvisteloven § 6-11 første ledd. Dette kan være tilfellet i kompliserte rettslige tvister, enten som følge av juss eller faktum. Ettersom forliksrådene har begrenset juridisk kompetanse, vil slike saker ikke egne seg for forliksrådsbehandling og av den grunn normalt bli innstilt.

En part kan kreve en sak for forliksrådet innstilt hvis «saken ikke er avsluttet innen tre måneder etter at forliksklagen ble forkynt», jf. tvisteloven § 6-11 fjerde ledd andre punktum. Dersom forliksrådet ikke ønsker å avsi dom, og saken har blitt meklet uten at man har oppnådd en løsning, kan forliksrådet også innstille saken, jf. tvisteloven § 6-11 tredje ledd.

Dersom en part ønsker at saken skal behandles etter at forliksrådet har innstilt saken, må det sendes inn stevning til tingretten. Etter ett år er det også mulig å bringe saken på nytt inn for forliksrådet, jf. tvisteloven § 6-11 femte ledd bokstav a.

Som nevnt innledningsvis er det lagt til grunn i forarbeider og rettspraksis at litispendensvirkningen opphører ved forliksrådets innstilling av saken.¹⁰⁶ Dette vil bli drøftet mer inngående under neste punkt, punkt 4.2.

4.2 Reglene om litispendens ved forliksrådets innstilling av saker

Forliksrådets adgang til å innstille saker ble innført av tvisteloven av 2005. Loven trådte i kraft 1. januar 2008. Etter den tidligere tvistemålsloven § 294 nr. 4 skulle en sak «henvises til retten»

---

¹⁰³ Kaja Moen Welo, *Karnov Lovkommentar: Tvisteloven*, lovkommentar nr. 1 til kapittel 7 i tvisteloven, Lovdata.no (lest 30.april 2023).

¹⁰⁴ Welo, lovkommentar nr. 1 til tvisteloven § 6-11.

¹⁰⁵ Ot.prp.nr. 51 (2004–2005) s. 383.

¹⁰⁶ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 384 og Rt. 2012 s. 1404 U.

dersom forlikrådet ikke behandlet saken.¹⁰⁷ Hvis en part ønsket at saken skulle behandles videre etter at den var henvist til retten, måtte parten bringe inn saken for tingretten innen ett år fra henvisningsdagen, jf. tvistemålsloven § 63 tredje ledd. Kravet var fortsatt tvistegjenstand i ettårsperioden. Det vil si at kravet var *litispending* i hele denne perioden.

Tvistemålsutvalget foreslo å ikke videreføre regelen om at saken var tvistegjenstand i ett år etter den var henvist til retten.¹⁰⁸ Begrunnelsen var at forlikrådsbehandling skulle gjøres valgfritt, og at det derfor ikke var nødvendig med en slik regel om litispendingens.¹⁰⁹ Argumentasjonen var at ettersom forlikrådsbehandlingen ikke skulle være obligatorisk, kunne en slik litispendingregel ved forlikrådets innstilling av en sak utgjøre et prosessuelt hinder for annen behandling av saken, for eksempel i form av behandling i Forbrukertvistutvalget.¹¹⁰

Justis- og politidepartementet var uenig med Tvistemålsutvalget vedrørende valgfri forlikrådsbehandling og tok til orde for obligatorisk forlikrådsbehandling.¹¹¹ Likevel vurderte ikke departementet om tvistemålsloven § 63 tredje ledd skulle videreføres. Departementet videreførte Tvistemålsutvalgets forslag om at bestemmelsen i tvistemålsloven § 63 tredje ledd ikke skulle videreføres, uten å se hen til at forslaget var basert på forutsetningen om at forlikrådsbehandling skulle være valgfritt.¹¹²

I Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 384 står det eksplisitt at ved forlikrådets innstilling av en sak opphører litispendingsvirkningen til saken. Dette har også blitt lagt til grunn i høyesterettspraksis.

Rt. 2012 s. 1404 U gjaldt en erstatningssak mellom Aftenposten AS og A. Høyesterett bekreftet i avgjørelsen at litispendingsvirkningen av en forliksklage opphører ved forlikrådets innstilling av saken. Etter en gjennomgang av lovens forarbeider stilte Høyesterett spørsmål ved om rettstilstanden var tilsiktet og uttalte at «[h]vorvidt dette er en god ordning, må bli opp til lovgiver å vurdere», jf. avsnitt 29.

Standpunktet i Rt. 2012 s. 1404 U har blitt fulgt opp i nyere underrettspraksis. I ankesaken RG-2013-1193 (Borgarting) var det spørsmål om tingrettens stansingskjennelse var korrekt. I den

---

¹⁰⁷ Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål.

¹⁰⁸ NOU 2001: 32 Bind B s. 878.

¹⁰⁹ NOU 2001: 32 Bind B s. 878.

¹¹⁰ NOU 2001: 32 Bind A s. 291.

¹¹¹ Ot.prp. nr. 43 (2003–2004) s. 33.

¹¹² Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 384.

aktuelle erstatningssaken ble det først anlagt søksmål for forlikrådet. Forlikrådet innstilte saken, og sak ble reist for engelske domstoler før stevning ble tatt ut for tingretten. Lagmannsretten vurderte om forlikrådets innstilling av saken medførte at litispensvirkningen opphørte. Under henvisning til Rt. 2012 s. 1404 U uttalte lagmannsretten at den fant det «lite tvilsomt at Høyesteretts tolkning av litispensreglene fortsatt bør følges». Det ble lagt til grunn at forlikrådets innstilling medførte at saken mistet sin litispensvirkning. Søksmålet anlagt for engelske domstoler måtte dermed anses å være anlagt først i henholdt til Luganokonvensjonen artikkel 27 og 30.

Bakgrunnen for LB-2017-1120 (Borgarting) var en erstatningssak mellom A og Ace European Group Limited (Ace) og Norefjell Ski & Spa (Norefjell). Erstatningssaken gjaldt en akeulykke i Norefjell skisenter. Norefjell og Ace hadde tatt ut forliksklage for forlikrådet. A anla søksmål for engelske domstoler, og forlikrådet innstilte saken. Norefjell og Ace tok så ut stevning for tingretten. Tingretten stanset saken ettersom saken verserte for en engelsk domstol. Spørsmålet i LB-2017-1120 (Borgarting) var om erstatningssaken kunne stanses i tingretten i påvente av avgjørelse om den engelske domstolen var kompetent til å behandle saken. For å avgjøre dette måtte det tas stilling til om litispensvirkningen til en forliksklage opphørte ved forlikrådets innstilling av saken. Borgarting lagmannsrett besvarte spørsmålet bekreftende og uttalte at «[d]et må anses som sikker rett at litispensvirkningen opphører når forlikrådet innstiller behandlingen». Lagmannsretten kom frem til at anken måtte forkastes.

Rettspraksis er entydig på at rettsstilstanden i dag er at forlikrådets innstilling av en sak medfører at forliksklagen mister sin litispensvirkning.¹¹³ Selv om en kan stille spørsmål om hvorvidt denne ordningen er hensiktsmessig, må man forstå rettspraksis slik at det er en lovgiveroppgave å endre dagens rettsstilstand.

Rettsstilstanden etter tvisteloven trådte i kraft skiller seg fra tidligere rettsstilstanden under tvistemålsloven, der partene hadde frist på ett år til å ta ut stevning for tingretten etter at forlikrådet «henviste til retten», jf. tvistemålsloven § 294 nr. 4.

4.3 Konsekvenser av dagens rettsstilstand

---

¹¹³ I samme retning, se Engström (2017), Schei mfl., Lovkommentar til tvisteloven § 6-11 og Prop. 34 L (2022–2023) s. 111 flg.

4.3.1 Prosessuelle virkninger

Ettersom tingretten ikke kan behandle saken før den har opphørt å være tvistegenstand i forliksrådet, jf. tvisteloven § 18-1, er det ikke mulig å oppnå kontinuitet mellom behandlingen i forliksrådet og saksanlegget for tingretten. Rettstilstanden medfører et brudd på prinsippet om kontinuitet mellom rettskraft og litispensens.

Ved dette oppstår risiko for prosessforflytting. Opphør av litispensens betyr etter norsk rett at saken ikke lenger anses å versere for domstolene, slik at en part står fritt til å anlegge et nytt søksmål.

I tilfeller der det er flere aktuelle verneting kan en risikere at saken blir anlagt for en domstol som befinner seg et annet sted enn der forliksrådet som først behandlet saken befinner seg. For saker der domstoler i Norge er det eneste aktuelle verneting, vil dette kunne medføre at en sak blir anlagt for en domstol et annet sted i Norge.

Ettersom partene står fritt til å anlegge et nytt søksmål etter forliksrådets innstilling av saken, kan dette også resultere i at en part anlegger et søksmål for en utenlandsk domstol. Det vil i så fall skje en prosessforflytting fra norsk til utenlandsk domstol.

Dette skjer der søksmålet for den utenlandske domstolen blir anlagt *etter* forliksrådets innstilling, men før det blir innsendt stevning til norsk tingrett. Etter norsk rett verserer som nevnt ikke lenger saken for en domstol når forliksrådet innstiller sin behandling, og det oppstår da et nytt mulig «kappløp» om å reise søksmål ved den foretrukne domstol. Etter innstillingen er det på nytt et spørsmål om hvilken domstol saken først ble reist ved, jf. Luganokonvensjonen artikkel 27. Det er denne domstolen som skal behandle saken gitt at den har kompetanse. Problemstillinger knyttet til dette har vært behandlet i underrettspraksis.

Bakgrunnen for RG-2013-1193 (Borgarting) var en erstatningssak mellom norske Petromena ASA under konkurs (Petromena) og tyske Deutsche Bank AG (Deutsche Bank). Petromena anførte at Deutsche Bank var erstatningsansvarlige på grunn av mangelfull rådgivning. Petromena tok ut forliksklage for Oslo forliksråd den 29. desember 2011. Den 20. juni 2012 innstilte forliksrådet saken. Dagen etter, den 21. juni 2012, tok Deutsche Bank ut søksmål for engelske domstoler. Dette skjedde før Petromena tok ut stevning for Oslo tingrett den 5. september 2012. Oslo tingrett avsa kjennelse om stansing av saken frem til det var avgjort om den engelske domstolen hadde kompetanse til å behandle den i henhold til

Luganokonvensjonen artikkel 27. Spørsmålet for lagmannsretten var om tingretten hadde tolket tvisteloven og Luganokonvensjonen korrekt. Lagmannsretten la til grunn at søksmålet for de engelske domstolene var tatt ut først i henhold til bestemmelsene i Luganokonvensjonen artikkel 27 og artikkel 30. Lagmannsretten viste til Rt. 2012 s. 1404 U og uttalte som nevnt at de fant det «lite tvilsomt at Høyesteretts tolkning av litispensreglene fortsatt bør følges». Lagmannsretten la til grunn at etter forliksrådets innstilling verserte ikke lenger saken for norske domstoler. Søksmål for den engelske domstolen ble tatt ut før stevning for Oslo tingrett, og saken måtte følgelig anses som først reist ved engelske domstoler. Petromenas anke over tingrettens kjennelse om stansing ble følgelig forkastet.

Videre kan problemstillingen materialisere seg der søksmål for utenlandske domstoler har blitt anlagt i perioden mellom inngivelse av forliksklage og forliksrådets innstilling av saken. Dette var tilfellet i Rt. 2012 s. 1404 U. Saken gjaldt anke over en kjennelse om stansing avsagt av Oslo tingrett. Lagmannsretten la til grunn at anken over kjennelsen måtte forkastes. Spørsmålet for Høyesterett var om saken skulle fremmes for tingretten og om lagmannsrettens kjennelse skulle oppheves. Bakgrunnen for saken var at Aftenposten hadde publisert artikler der det fremgikk at A hadde uttalt seg om det europeiske satellittsystemet «Galileo» til amerikansk ambassadepersonell. A mente at publiseringen førte til at han ble sagt opp fra sin stilling som administrerende direktør i OHB System AG fordi artiklene inneholdt ærekrenkende beskyldninger. A fremsatte et erstatningskrav mot Aftenposten. Aftenposten tok ut forliksklage den 3. mai 2011 med krav om fastsettelsesdom for at Aftenposten ikke var erstatningsansvarlig. Den 12. juni 2011 reiste A søksmål for en tysk domstol med krav om forbud mot spredning mv. av angitte ytringer samt erstatning. Forliksrådet innstilte saken den 10. november 2011, og Aftenposten tok ut stevning for tingretten den 17. november 2011. Ettersom det allerede var anlagt søksmål for tyske domstoler, avsa tingretten kjennelse om at saken skulle stanses inntil det var avgjort om den tyske domstolen hadde kompetanse til å behandle saken. Høyesterett viste til Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 384 og la til grunn at tvisteloven § 18-1 og 18-2 må tolkes slik at forliksklagens litispensvirkning opphører når forliksrådet innstiller saken, jf. tvisteloven § 6-11. Søksmålet for den tyske domstolen ble ansett anlagt først, jf. Luganokonvensjonen artikkel 27. Høyesterett forkastet derfor anken over Oslo tingretts stansingskjennelse.

Dette viser at dagens rettsstilstand med bortfall av litispens ved forliksrådets innstilling, kan få stor praktisk betydning. En norsk sak med internasjonalt tilsnitt vil i mange tilfeller først bli

anlagt for forlikrådet, ettersom forlikrådsbehandling i mange tilfeller er obligatorisk. Forlikrådet kan som nevnt innstille saker som ikke egner seg for forlikrådsbehandling, men også ved forgjeves mekling og der tremånedersfristen har utløpt, jf. tvisteloven § 6-11 første ledd, tredje ledd og fjerde ledd. Ettersom internasjonale tvister ofte reiser kompliserte faktiske og juridiske spørsmål, er det mange tenkelige tilfeller der saker med internasjonalt tilsnitt kan bli innstilt ved forlikrådsbehandling. Problemstillingen har således stor praktisk betydning.

For partene kan det fremstå uforutsigbart at en sak mister tidsprioritet etter Luganokonvensjonen artikkel 27 på grunn av forlikrådets innstilling. Forlikrådets innstilling er utenfor partenes kontroll. Hvorvidt en internasjonal tvist skal løses av norske eller utenlandske domstoler vil dermed avhenge av om forlikrådet avsier dom eller innstiller saken, og om en part anlegger søksmål for en utenlandsk domstol. At det er vanskelig for en part å forutse sin rettsstilling er uheldig. Dette har en side mot rettssikkerhet, da en uforutsigbar og vilkårlig rettsstilstand strider mot det generelle rettssikkerhetshensynet.

Rettsstilstanden der forlikrådets innstilling medfører opphør av litispens, utgjør et brudd på prinsippet om kontinuitet mellom rettskraft og litispens. Rettsstilstanden skiller seg fra reglene om anke, der utgangspunktet er at saken er litispens mens ankefristen løper. Etter anke er litispensvirkningen i behold til den blir avløst av rettskraftsvirkning.

Videre er det ikke sammenheng i sivilprosessens system når forlikrådet ifølge forarbeidene skal betraktes som en domstol jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 504, samtidig som rettsstilstanden ved forlikrådets innstilling av saker medfører at saken ikke nødvendigvis beveger seg oppover i domstolshierarkiet den begynte i.

4.3.2 Praktisk betydning av dagens rettsstilstand

Prosessforflytting kan ha praktiske ulemper, som eksempelvis lengre reisevei for en av partene. Konsekvensene er ofte større for saker der det er aktuelle verneting på tvers av landegrensler. Det videre fokuset vil derfor være på internasjonal prosessforflytting.

Prosessforflytting kan medføre trenering av saken. I stedet for at saken beveger seg oppover i domstolshierarkiet den begynte i, må en ny domstol i et nytt domstolshierarki ta stilling til hvorvidt den er kompetent, og deretter eventuelt behandle saken. Dette kan medføre en lengre domstolsprosess.

Prosessforflytting vil også kunne ha innvirkning på hvilke prosessregler som anvendes. Det er alminnelig antatt i internasjonal prosessrett at utgangspunktet er at det er domstollandets prosessrett – *lex fori* – som anvendes.¹¹⁴ Hvilke prosessregler som legges til grunn kan få betydning blant annet for sakskostnadsspørsmål, hvilke saksbehandlingsregler som gjelder og beviskrav. Etter norsk rett er utgangspunktet at en part som har vunnet saken har krav på full erstatning fra motparten for sine kostnader, jf. tvisteloven § 20-2 (1). Andre land har ikke nødvendigvis samme sakskostnadsregler. Illustrerende er saken mellom Aftenposten og A, som er omtalt ovenfor (Rt. 2012 s. 1404 U). Erstatningssaken ble behandlet av tysk domstol.¹¹⁵ Domstolen ga Aftenposten fullt medhold.¹¹⁶ Likevel fikk ikke Aftenposten dekket sine sakskostnader fullt ut, men bare etter «en sjablongmessig utregning».¹¹⁷

Videre kan ulike land ha ulike alternative prosessordninger knyttet til tvistegenstandens verdi. Som kjent har Norge allmennprosess og småkravprosess jf. tvisteloven kapittel 9 og 10. Eksempelvis er rettsstilstanden i Danmark slik at saker med tvistesum på kr. 50 000 danske kroner behandles etter særlige regler om behandling av små krav, jf. Retsplejeloven § 400.¹¹⁸ Dette skiller seg fra norske prosessregler der hovedregelen er at tvistesummen må være under kr 250 000 for å behandles etter småkravsprosess, jf. tvisteloven § 10-1 andre ledd bokstav a.

Hvilke prosessregler som anvendes kan også ha betydning for saksbehandlingstiden, hvor grundig saken blir behandlet og omfanget av sakskostnader. Dette gjelder i begge retninger – en prosessforflytting kan eksempelvis føre til en raskere og rimeligere behandling av en sak, eller til en tregere og dyrere behandling av en sak.

Prosessforflytting kan videre gi språklige utfordringer under gjennomføringen av saken og også gjøre dommen vanskeligere å forstå. Saksbehandlingen vil ofte være på domstollandets språk, noe som kan medføre utfordringer knyttet til eksempelvis forståelse av prosesskriv og oversettelse av rettsdokumenter.¹¹⁹ Videre kan prosessforflytting medføre andre praktiske ulemper, som for eksempel vansker med å finne en godt kvalifisert lokal prosessfullmektig.¹²⁰ Det kan også være tids- og kostnadskrevende å reise og oppholde seg ved den utenlandske

---

¹¹⁴ Cordero-Moss (2021) s. 34.

¹¹⁵ Oberlandegericht Köln, 15 U 53/13.

¹¹⁶ Engström (2017) s. 603.

¹¹⁷ Engström (2017) s. 603.

¹¹⁸ Lov nr. 90 af 11. april 1916 om rettens pleje.

¹¹⁹ Engström (2017) s. 603.

¹²⁰ Engström (2017) s. 603.

domstolen. Det er også generelt sett krevende for parter å sette seg inn i et annet lands rettssystem.

4.3.3 Materielle virkninger

Det følger av tvisteloven § 18-3 andre ledd at:

«[n]år foreldelse er avbrutt ved forliksklage, opphører denne virkningen dersom stevning, eller eventuelt forliksklage, ikke er sendt til retten innen ett år fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken».

Regelen slår indirekte fast at foreldelse fortsatt anses avbrutt i ett år fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken. Bestemmelsen hindrer dermed at et krav som har mistet sin litispensvirkning på grunn av forliksrådets innstilling av saken, blir foreldet før det har gått ett år fra saken ble innstilt. Den avbøter sånn sett en mulig uheldig virkning av at litispensvirkningen opphører når forliksrådet innstiller en sak.

For tvister med internasjonalt tilsnitt er det imidlertid ikke gitt at norske materielle regler kommer til anvendelse. Spørsmålet om lovvalg må skilles fra spørsmålet om verneting, hvor førstnevnte er hvilket lands regler som skal anvendes ved behandling av tvisten.¹²¹ Verneting sikter derimot til hvilke eller hvilken domstol/domstoler som kan behandle en sak. Det er derfor mulig at en sak har blitt anlagt for norsk forliksråd, men at norske materielle regler likevel ikke kommer til anvendelse i tvisten.

Roma I-forordningen regulerer lovvalg for kontraktsrettslige tvister innen EU, mens Roma II gjelder for tvister utenfor kontrakt innen EU.¹²² Selv om Norge ikke er bundet av konvensjonen, vil hensynet til rettsenhet tilsi at konvensjonen kan vektlegges i norsk rett.¹²³ Etter Roma II-forordningen artikkel 15 bokstav h er utgangspunktet at spørsmål om foreldelse reguleres etter *lex loci delicti*-prinsippet, det vil si at loven på stedet der skaden skjedde kommer til anvendelse.

---

¹²¹ Cordero-Moss (2021) s. 1.

¹²² Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) Nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser. (Roma I). (Konvensjonen trådte i kraft 17. desember 2009) og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) Nr. 864/2007 af 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt. (Roma II). (Konvensjonen trådte i kraft 11. januar 2009).

¹²³ Se blant annet HR-2016-1251-A avsnitt 27 og Rt. 2009 s. 1537 A avsnitt 34.

Ulike land kan ha ulike regler knyttet til hvorvidt en frist anses overholdt og hvorvidt foreldelse fremdeles anses avbrutt, når domstolen innstiller saken og litispensvirkningen dermed opphører. At litispensvirkningen opphører ved forliksrådets innstilling, kan derfor i verste fall medføre at rettslige frister oversittes og/eller et krav blir foreldet før en part rekker å reise nytt søksmål for en domstol.

4.4 Bakgrunnen for dagens rettsstilstand

Ovenfor har jeg gjort rede for dagens rettsstilstand og konsekvenser av den. For å vurdere hvorvidt dagens rettsstilstand er hensiktsmessig, er det formålstjenlig å se på bakgrunnen for den.

Som tidligere redegjort for ønsket Tvistemålsutvalget at behandlingen i forliksrådet skulle være valgfri. Av den grunn foreslo utvalget at tvistemålsloven § 63 tredje ledd ikke skulle videreføres.¹²⁴ Det fulgte av bestemmelsen at

«[n]år et krav er henvist fra forliksrådet til retten, opphører det å være tvistegjenstand dersom stevning ikke er sendt til retten innen ett år fra henvisningsdagen.»

Den tidligere bestemmelsen ga med andre ord uttrykk for at litispensvirkningen var intakt i perioden mellom henvisningen og stevning til tingretten.

Justis- og politidepartementet var uenig med Tvistemålsutvalget og mente at forliksrådsbehandlingen fortsatt skulle være obligatorisk, se punkt 2 ovenfor. Likevel foreslo ikke departementet videreføring av regelen i tvistemålsloven § 63 tredje ledd om fortsatt litispens i ett år etter forliksrådet innstilte saken. Departementet drøftet ikke den manglende videreførelsen i proposisjonen, og la tilsynelatende uten nærmere vurdering til grunn at ved forliksrådets innstilling av saken opphørte litispensvirkningen.¹²⁵

Tvistemålsloven hadde også en regel i § 274 første ledd nr. 2 som lød som følger:

---

¹²⁴ NOU 2001: 32 Bind B s. 878.

¹²⁵ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 384.

«[m]ægling er ikke nødvendig: [...] naar saksøkte eller hans lovlige stedfortræder ikke har kjendt bopæl, fast arbejdssted eller forretningssted her i riket, og han heller ikke har en fuldmægtig, som har kjendt bopæl her og kan indgaa forlik paa hans vegne [...]».

Bestemmelsen, som i praksis gjorde unntak fra forliksrådsbehandling der saksøkte hadde svak tilknytning til Norge, ble ikke foreslått videreført av Tvistemålsutvalget. Dette må trolig ses i sammenheng med at Tvistemålsutvalget som nevnt ønsket å fjerne obligatorisk forliksrådsbehandling. Departementet drøftet ikke tvistemålsloven § 274 i proposisjonen, men valgte likevel å la være å videreføre bestemmelsen. Regelen i tvistemålsloven § 274, dersom den hadde blitt videreført, kunne avbøtet noen av de uheldige virkningene som vi ser i dagens rettstilstand. Som nevnt er dagens rettstilstand særlig problematisk ved internasjonale tvister. En regel tilsvarende tvistemålsloven § 274 første ledd nr. 2 kunne hindret prosessforflytting, ettersom saken da ikke måtte inntre innom obligatorisk forliksrådsbehandling med risiko for innstilling.

Som nevnt var Tvistemålsutvalgets forutsetning for å sløyfe disse bestemmelsene at forliksrådsbehandlingen skulle gjøres valgfri. Departementet unnlot å drøfte hvilken betydning det kunne ha å sløyfe bestemmelsene når man likevel ikke gikk inn for valgfri forliksrådsbehandling. Det ble ikke drøftet hvilken betydning dette kunne få for internasjonale tvister. Det virker sånn sett som om departementet ikke vurderte om reglene i tvisteloven kunne medføre at en sak som først ble anlagt for norsk forliksråd likevel kunne bli behandlet for utenlandske domstoler. Etter mitt skjønn kan det argumenteres for at dagens rettstilstand er lite veloverveid og delvis utilsiktet.

Høyesterett hadde i Rt. 2012 s. 1404 U muligheten til å vurdere uttalelsene i forarbeidene opp mot sentrale sivilprosessrettslige hensyn og forholdet til Norges internasjonale forpliktelser etter Luganokonvensjonen. Høyesterett gjorde imidlertid ikke det. Høyesterett uttalte at det virket som om departementet ikke hadde vurdert konsekvensene av å ikke videreføre tvistemålsloven § 63 tredje ledd da man valgte å beholde obligatorisk forliksrådsbehandling, se avsnitt 26 flg. Videre uttalte Høyesterett at «[h]vorvidt dette er en god ordning, må bli opp til lovgiver å vurdere», jf. avsnitt 29. Høyesterett konkluderte med at litispensvirkningen til en sak opphører ved forliksrådets innstilling. Dette standpunktet ble fulgt opp i RG-2013-1193 (Borgarting) og LB-2018-170951 (Borgarting).

Selv om Høyesterett overlot det til lovgiver å vurdere om dagens rettstilstand er god, kan poengteringen av at det ikke fremstår som om lovgiver har vurdert konsekvensene av dagens rettstilstand, tilsi at Høyesterett er av den oppfatning at dagens rettstilstand kan få uheldige konsekvenser for internasjonale tvister, og at lovgiver dermed burde komme på banen.

Høyesterett er i juridisk teori kritisert for ikke å ha opptrådt mer rettsavklarende i nevnte Rt. 2012 s. 1404 U.¹²⁶ Høyesterett la avgjørende vekt på uttalelsen i forarbeidene. Det kan argumenteres for at Høyesterett i større grad kunne og burde vurdert hvorvidt dagens rettstilstand var tilsiktet, herunder den kvalitetsmessige verdien av forarbeidene. Videre kunne Høyesterett vurdert konsekvensene av dagens rettstilstand ut fra litispensreglenes formål. Høyesterett vurderte heller ikke rettstilstanden opp mot Norges forpliktelser etter Luganokonvensjonen.

---

¹²⁶ Se Engström (2017) s. 605 flg.

5 Er gjeldende rett i samsvar med Luganokonvensjonen?

Luganokonvensjonen inneholder ikke bestemmelser som regulerer opphør av litispensens. Som drøftet under punkt 3.3 ovenfor, er det uavklart om litispensensvirkningens opphør skal tolkes autonomt eller bero på konvensjonsstatens interne rett. Det er derfor aktuelt å drøfte hvordan dagens norske rettstilstand harmonerer med Luganokonvensjonens ordlyd, formål og system.

I Pocar-rapporten (2009) avsnitt 118 er det uttalt at en målsetning med reglene om litispensens i Luganokonvensjonen er å forhindre at det innledes parallelle saker samtidig i flere konvensjonsstater. Det kan anføres at dagens norske rettstilstand ikke strider med dette formålet. Når litispensens opphører vil det ikke være risiko for parallell behandling av samme krav mellom samme parter.

Det følger av Luganokonvensjonen artikkel 27 nr. 1 at saken skal behandles av den domstolen «som saken først ble reist ved», så lenge domstolen er kompetent. Når det er avgjort at domstolen er kompetent, skal «alle andre domstoler erklære seg inkompetente til fordel for denne domstol», jf. artikkel 27 nr. 2. Ordlyden i bestemmelsen tilsier at såfremt domstolen har kompetanse til å behandle saken, gjelder «førstemann til mølla»-prinsippet. Etter dagens norske rettstilstand blir ikke nødvendigvis saken behandlet ved den domstolen der saken først ble anlagt. Den blir behandlet ved den domstolen der saken først ble anlagt *etter* forliksrådets innstilling av saken. På dette punkt harmonerer ikke dagens norske rettstilstand godt med ordlyden og det som fremstår som formålet i Luganokonvensjonen artikkel 27.

Som redegjort for under punkt 3.4 ovenfor, var rettstilstanden etter Brusselkonvensjonen 1968 at der en sak var anlagt for flere domstoler, skulle øvrige domstoler avvise saken. Stansing var kun aktuelt der domstol nr. 1 sin kompetanse var bestridt.¹²⁷ EFTA-landene ønsket ikke dette ettersom det kunne medføre at rettslige frister kunne bli oversittet.¹²⁸ Dagens norske rettstilstand innebærer imidlertid risiko for at rettslige frister oversittes og foreldelse. Dette strider med det som var formålet med Luganokonvensjonen artikkel 27. Reglene om

---

¹²⁷ Jenard-Möller-rapporten (1990) avsnitt 64.

¹²⁸ Jenard-Möller-rapporten (1990) avsnitt 64 og Pocar-rapporten (2009) avsnitt 118.

formålsrettet tolking av Luganokonvensjonen kan derfor tilsi at dagens norske rettstilstand ikke er i samsvar Luganokonvensjonen.

Ett av hovedformålene med Brusselordningen og Luganokonvensjonen er å sikre ensartede regler og en forutberegnelig rettstilstand for partene.¹²⁹ Det er ikke mulig å sikre seg at saken føres for norske domstoler slik rettstilstanden er i dag. Hvorvidt saken behandles av norske domstoler beror på om forliksrådet innstiller saken og om en part anlegger søksmål for en utenlandsk domstol før det blir tatt ut søksmål for norsk tingrett. Det er med andre ord vanskelig for partene å forutse sin rettsstilling, noe som strider med Luganokonvensjonens formål.

Både enkeltvis og samlet viser ovennevnte at dagens norske rettstilstand ikke harmonerer godt med Luganokonvensjonens ordlyd, formål og system.

---

¹²⁹ Se blant annet Magnus (2023) s. 11 og Nylund (2018) s. 228.

6 Forslaget i Prop. 34 L (2022–2023)

6.1 Om forslaget

I Prop. 34 L (2022–2023) vurderte Justis- og beredskapsdepartementet gjeldende rett på området. Departementet foreslo lovendringer ettersom det ble vurdert at dagens rettsstilstand kan ha uheldige virkninger ved internasjonale tvister. Departementets forslag er at litispensvirkningen ved forliksklage først opphører «når det er gått én måned fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken, uten at stevningen er sendt til retten».¹³⁰ I det tidligere høringsnotatet var det foreslått en seks måneders frist.¹³¹ Årsaken til at departementet foreslo en kortere frist var at for lang frist kunne medføre et «unødig prosessuelt hinder for annen behandling av saken».¹³²

I Innst. 273 L (2022–2023) besluttet Justiskomiteen å foreslå at tvisteloven § 18-2 andre ledd andre punktum skal lyde:

«[n]år en sak er innstilt i forliksrådet etter § 6-11, opphører virkningen som nevnt i første punktum når det er gått én måned fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken, uten at stevning er sendt til retten».

Ved Lovvedtak 50 (2022-2023) ble det den 25. april 2023 gjort en førstegangs behandling av lovvedtaket, der det ble vedtatt å endre tvisteloven § 18-2 andre ledd til ovennevnte formulering.

6.2 Vurdering av forslaget

Hensikten med forslaget er å hindre at litispensvirkningen opphører ved forliksrådets innstilling. En regel som sikrer at litispensvirkningen er intakt i en måned fra forliksrådets

---

¹³⁰ Prop. 34 L (2022–2023) s. 114.

¹³¹ Justis- og beredskapsdepartementet, *Høringsnotat: Lovavdelingen: Juli 2018: Snr. 18/3837: Forslag til endringer i tvisteloven – tvistelvevaluering*, juli 2018, s. 75. Tilgjengelig på Regjeringens nettsider: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a810bd3445cd4f89a0d8368955f41e2f/horingsnotat---tvistelvevalueringen.pdf> (lest 9. mai 2023).

¹³² Prop. 34 L (2022–2023) s. 114.

innstilling, kan avbøte uheldige konsekvenser som prosessforflytting. Forslaget ivaretar sånn sett forutberegnelighetshensynet.

I Prop. 34 L (2022–2023) vurderes ikke forslaget opp mot Luganokonvensjonen. Departementet la til grunn at ettersom Luganokonvensjonen ikke regulerer når en sak anses som fortsatt å versere for en domstol, må spørsmålet løses etter domstolstatens interne rett.¹³³ Departementet viste til Rt. 2012 s. 1404 U som støtte for sitt syn.¹³⁴ En kan imidlertid stille spørsmål ved om forslaget burde vært vurdert opp mot Luganokonvensjonen.

I høringsinnspillet fra Fredriksen, Strandberg og Øyen stilles det spørsmål ved om det terminologisk sett kan være uheldig at forlikrådet *innstiller* en sak, men at litispensvirkningen vedvarer.¹³⁵ Det stilles spørsmål ved om en slik regel er forenlig med Luganokonvensjonen.¹³⁶ Dersom regelen ikke er forenlig med Luganokonvensjonen, er det fare for at den blir utfordret av en part som ønsker å forfølge saken for domstolene i en annen konvensjonsstat.¹³⁷ Dersom det skulle vise seg at den foreslåtte regelen ikke er i samsvar med Luganokonvensjonen, vil regelen ikke avbøte de uheldige virkningene av dagens rettstilstand.

En innstilling av saken er en beslutning om at saken ikke skal realitetsbehandles. Innstilling er oversatt til «discontinuation of the case» i § 6-11 i den uoffisielle oversettelsen av tvisteloven fra Justis- og beredskapsdepartementet.¹³⁸ Det er tenkelig at EU-domstolen ville lagt til grunn at en innstilling i seg selv medfører at litispensvirkningen opphører. Som nevnt tidligere er det mulig at EU-domstolen legger til grunn en autonom tolkning vedrørende opphør av litispensvirkningen.

I denne retningen går *A mot B* [C5] C-489/14.¹³⁹ Saken gjaldt separasjon mellom partene A og B. B hadde anlagt separasjonssak for franske domstoler. De franske domstolene avsa en kjennelse om forgjeves forliksmekling. Det fulgte en frist på 30-måneder til å ta ut skilsmisessak. B tok ikke ut skilsmisessak og saken bortfalt. A hadde i perioden før saken

---

¹³³ Prop. 34 L (2022–2023) s. 113.

¹³⁴ Prop. 34 L (2022–2023) s. 113.

¹³⁵ Magne Strandberg, Halvard H. Fredriksen og Ørnulf Øyen, *Høringsuttalelse om «Forslag til endringer i tvisteloven – tvistlovevalueringen»*, 15. oktober 2018, s. 8. Tilgjengelig på Regjeringens nettsider: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-forslag-til-endringer-i-tvisteloven---tvistlovevalueringen/id2607188/?uid=1bc68545-3358-4162-a7da-5ebf74fa3a4c> (lest 9. mai 2023).

¹³⁶ Strandberg mfl. (2018) s. 8.

¹³⁷ Strandberg mfl. (2018) s. 8.

¹³⁸ Lov av 17. juni 2005 nr. 90, Act relating to mediation and procedure in civil disputes (The Dispute Act).

¹³⁹ Dom av 6. oktober 2015 [C5], *A mot B*, C-489/14, EU:C:2015:654.

bortfalt tatt ut søksmål for engelske domstoler. B tok deretter ut skilsmissebegjæring etter at saken hadde bortfalt og etter at A hadde tatt ut søksmål. Da oppsto spørsmål om hvordan artikkel 19 i Brussel II-forordningen skulle tolkes.¹⁴⁰ EU-domstolen kom frem til at konvensjonen måtte tolkes slik at i tilfeller der en sak anlagt for en domstol bortfalt, hadde litispensvirkningen også bortfalt. Saken kunne dermed ikke anses som reist ved en domstol. EU-domstolen begrunnet dette med at i en slik situasjon var det ikke risiko for parallelle saker, samt at det ikke forelå en litispenssituasjon. Dommen gir uttrykk for at det etter EU-retten er visse rammer for i hvilke tilfeller litispensvirkningen opprettholdes. Dette kan tilsi at Norge ikke fritt kan fastsette at litispensvirkningen skal vedvare i et tilfelle der en sak blir innstilt. Innstilling, oversatt til «discontinuation», er et begrep som i sin art minner om at en sak bortfaller «expires». Begge begrep gir uttrykk for at behandlingen av saken avsluttes uten dom. Dette kan tilsi at EU-domstolen også ville lagt til grunn at litispensvirkningen bortfaller ved forliksrådets innstilling.

A mot B [C5] C-489/14 gjaldt spørsmålet om hvordan artikkel 19 første avsnitt i Brussel II-forordningen skulle forstås. Ved opprettelsen av Brussel II-forordningen ble Brusselkonvensjonen av 1968 brukt som modell.¹⁴¹ Artikkel 19 i Brussel II-forordningen korresponderer med artikkel 21 i Brusselkonvensjonen, som tilsvarer artikkel 27 i Brussel I-forordningen og Luganokonvensjonen.¹⁴² I likhet med artikkel 27 i Luganokonvensjonen, er formålet med artikkel 19 i Brussel II-forordningen å hindre parallell behandling av samme sak mellom samme parter samt å unngå motstridende dommer.¹⁴³ Ettersom bestemmelsene har likhetstrekk, har uttalelsene i dommen relevans for tolkingen av Luganokonvensjonen artikkel 27.

I en annen retning taler *Schlömp* [C5] C-467/16, som gjaldt spørsmål om litispens etter Luganokonvensjonen. Saken gjaldt tvist om underholdsplikt. Partene hadde forsøkt mekling i et sveitsisk organ uten at de kom til enighet. Etter dette fulgte det, etter sveitsisk rett, en frist på tre måneder til å ta ut søksmål for den alminnelige førsteinstansdomstolen i Sveits. Før

---

¹⁴⁰ Rådets forordning (EF) Nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældresvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000. (Konvensjonen trådte i kraft 1. mars 2005).

¹⁴¹ Ulrich Magnus og Peter Mankowski, "Introduction", *European Commentaries on Private International Law ECPIL: Commentary: Volume IV: Brussel IIbis Regulation*, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2017, s. 17.

¹⁴² Peter Mankowski, «Article 19», *European Commentaries on Private International Law ECPIL: Commentary: Volume IV: Brussel IIbis Regulation*, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2017, s. 238.

¹⁴³ Mankowski (2017) s. 238.

søksmålsfristen hadde gått ut ble det tatt ut søksmål for tyske domstoler. Det oppsto følgelig spørsmål om saken var litispending som følge av at fristen til å ta ut søksmål for førsteinstansdomstolen i Sveits ikke hadde gått ut. EU-domstolen la til grunn at saken fortsatt verserte for sveitsiske domstoler. Litispendingsvirkningen var følgelig i behold i tidsrommet saksøker hadde anledning til å ta ut søksmål for domstolen i Sveits.

Ettersom rettstilstanden i Sveits er lik forslaget fra Prop. 34 L (2022–2023), kan det indikere at departementets forslag er i samsvar med Luganokonvensjonen. I begge tilfeller er det tale om regulering hvor litispendingsvirkningen opprettholdes etter avsluttet behandling i et meklingsorgan som ikke endte i en realitetsavgjørelse. Likevel er rettstilstanden i Sveits annerledes enn i Norge. I Sveits *innstiller* ikke meklingsorganet saken. Saksøker har der rett til å ta ut stevning for alminnelig domstol innen en frist på tre måneder. Selv om forskjellen i realiteten ikke er stor, kan ulikheten i begrepsbruk tilsi at EU-domstolen ikke ville kommet til samme resultat om EU-domstolen hadde behandlet departementets forslag.

Det fremstår dermed noe usikkert hvorvidt lovforslaget er i samsvar med Luganokonvensjonen. At departementet ikke vurderte lovforslaget opp mot Luganokonvensjonen kan kritiseres. Som nevnt har Norge ved tvisteloven § 4-8 inkorporert Luganokonvensjonen, og er derfor forpliktet til å operere i tråd med konvensjonens bestemmelser. Det er dermed fare for at den foreslåtte rettstilstanden blir utfordret, noe som kan medføre behov for ytterligere lovendring.

Hva gjelder lovforslagets utvidelse av litispendingperioden, og dermed i praksis fristen for å ta ut søksmål, taler forutberegnelighetshensyn og hensynet til sammenheng i rettssystemet for at partene ikke skal måtte forholde seg til for mange ulike frister av ulik lengde. Ulike frister av ulik lengde er egnet til å skape uklarhet og fare for forveksling. Fristen for å begjære overprøving av forliksrådets avgjørelse ved stevning og fristen for å anke tingrettens og lagmannsrettens avgjørelse er en måned, se tvisteloven §§ 6-14 første ledd, 29-5 og 30-3 første ledd. Innstilling av behandlingen i forliksrådet utgjør på samme måte som ved dom, en avslutning av behandlingen i instansen. Det kan dermed argumenteres for at en frist på en måned ivaretar hensynet til sammenheng i rettssystemet og behovet for forutberegnelighet.

6.3 Andre aktuelle løsninger

En kan stille spørsmål ved det er mer hensiktsmessig å fjerne obligatorisk forlikrårdsbehandling, helt eller delvis. Hvorvidt forlikrårdsbehandling bør være valgfritt, aktualiser en drøftelse av en rekke argumenter som taler for og imot obligatorisk forlikrårdsbehandling. Dette går utenfor rammene for denne oppgaven. Det blir derfor kun kort bemerket at det er en mulig løsning å fjerne obligatorisk forlikrårdsbehandling.

En løsning kunne vært å unnta internasjonale saker fra obligatorisk forlikrårdsbehandling, se eksempelvis tvistemålsloven § 274 første ledd nr. 2. På den måten kunne saken bli anlagt direkte for tingretten.

Som tidligere nevnt reiser saker med internasjonalt tilsnitt ofte kompliserte spørsmål om faktum eller juss, og egner seg derfor ofte ikke for behandling i forlikrådet. Å unnlate obligatorisk forlikrårdsbehandling kunne derfor ført til en mer effektiv behandling av disse sakene, ettersom de ikke måtte inngå i forlikrårdsbehandling.

Obligatorisk førsteinstans ville da vært tingretten. Som nevnt ovenfor finnes blant annet regler om anke som sikrer at litispensvirkning avløses av rettskraftsvirkning. Tingretten som førsteinstans for saker med internasjonale tilsnitt ville sånn sett sørget for at en sak ble anlagt og avsluttet innenfor samme domstolshierarki. Fjerning av obligatorisk forlikrårdsbehandling for saker med internasjonalt tilsnitt ville vært i samsvar med sivilprosessens alminnelige system.

Konsekvensene knyttet til at litispensvirkningen opphører ved forlikrådets innstilling kunne følgelig unngås, da saken ikke måtte inngå i forlikrårdsbehandling. Dette ville sikret en mer forutberegnelig rettstilstand, da prosessforflytting og andre uheldige konsekvenser av dagens rettstilstand kunne vært unngått.

En annen løsning er en regulering som i Sveits, hvor forlikrådet må varsle partene før saken innstilles. Da kan saksøker «begjære innstillingen av saken utsatt i en nærmere angitt periode for å få tid til å ta ut stevningen for tingretten».¹⁴⁴

Det bemerkes at lovforslaget som er skissert i Prop. 34 L (2022–2023), hvor litispens opprettholdes i en måned fra forlikrådets innstilling, kan være problematisk som følge av terminologien som benyttes. Det er risiko for at EU-domstolen ikke godtar at

---

¹⁴⁴ Strandberg mfl. (2018) s. 8.

litispendensvirkningen vedvarer etter at sak er «innstilt». En løsning som den i Sveits har ikke samme terminologisk problem. Man vet også at EU-domstolen har godtatt denne løsningen jf. *Schlömp* [C5] C-467/16. Løsningen sikrer at litispendensvirkningen ikke automatisk opphører ved forliksrådets innstilling og man unngår da de konsekvensene som følger av det. Løsningen ivaretar sånn sett hensynet til forutberegnelighet, da den kan avbøte den uheldige virkningen ved dagens rettstilstand, som er prosessforflytting.

Et alternativ er at partene gis anledning til å anlegge søksmål for tingretten allerede under forliksrådsprosessen, og at tingretten stanser saksbehandlingen i påvente av forliksrådets avgjørelse, se LB-2018-170951 (Borgarting). I kjennelsen var det spørsmål om et søksmål måtte avvises på grunn av litispendens, eller om saken kunne stanses etter tvisteloven § 16-18 annet ledd slik at saken ikke mistet sin status av å være domstolen som saken først ble anlagt for etter Luganokonvensjonen artikkel 27. Etter tvisteloven § 16-18 annet ledd «kan [retten] stanse saken dersom tungtveiende grunner ellers taler for det». Lagmannsretten kom imidlertid frem til at søksmålet måtte avvises på grunn av litispendens fordi saken allerede verserte for forliksrådet. Tingretten måtte dermed avvise saken da stansing forutsetter at prosessforutsetningene for å behandle saken er tilstede.

Dersom en sak anlagt for tingretten kunne blitt stanset inntil det var avklart om forliksrådet besluttet å innstille saken, kunne man unngått at saken mistet tidsprioritet etter Luganokonvensjonen artikkel 27. Dette kunne vært en løsning før en eventuell lovendring, men uttalelsene i LB-2018-170951 (Borgarting) tilsier at det ikke er mulig. Det er derfor er opp til lovgiver å regulere spørsmålet.

Løsningen med «to stevninger» ville i alle tilfeller ikke ivaretatt forutberegnelighetshensyn. Ordningen krever at partene er kjent med at søksmål bør anlegges for tingretten «for sikkerhet skyld». Det er heller ikke prosessøkonomisk gunstig at det må anlegges søksmål for tingretten «i tilfelle» forliksrådet innstiller saken. I tillegg til at dette belaster partene økonomisk, vil det medføre unødig ressursbruk i domstolene.

Det er ikke opplagt hva som bør gjøres for å avhjelpe konsekvensene av dagens rettstilstand. Å gjøre forliksrådbehandling helt valgfritt, eller valgfritt i internasjonale tvister, samt en løsning der forliksrådet varsler om at man vil innstille en sak, er mulige forslag. Fordelen med disse forslagene er at det ikke oppstår spørsmål om hvorvidt det er i samsvar med Luganokonvensjonen at litispendensvirkningen opprettholdes etter at saken har blitt *innstilt*.

Sånn sett er alternativet å gjøre forliksrådsbehandling helt eller delvis valgfritt, eller alternativet at forliksrådet varsler om at de vil innstille saksbehandling, trolig tryggere alternativer sett opp mot Norges internasjonale forpliktelser etter Luganokonvensjonen.

7 Avslutning

Etter dagens rettsstilstand opphører litispendensvirkningen ved forliksrådets innstilling, som medfører at en sak kan bli anlagt for en domstol på et annet sted enn stedet for forliksrådsbehandlingen. Prosessforflytting er særlig problematisk ved internasjonale tvister. Prosessforflytting kan være upraktisk grunnet utfordringer knyttet til språk, reisevei, saksbehandlingstid, fremmede prosessregler og muligheten til å finne en kvalifisert lokal prosessfullmektig. Det gir også utfordringer knyttet til rettslige frister.

Lovgiver synes ikke å ha vært bevisst hvilke konsekvenser dagens rettsstilstand kan få for internasjonale tvister. Norsk rettspraksis har slått fast at det er en lovgiveroppgave å endre dagens rettsstilstand. Dagens rettsstilstand fremstår lite veloverveid og delvis utilsiktet. Videre kan det stilles spørsmål ved om dagens rettsstilstand undergraver Luganokonvensjonens ordlyd, formål og system. I alle tilfeller må man kunne argumentere for at rettsstilstanden ikke er i tråd med sivilprosessuelle systemhensyn og hensynet til forutberegnelighet.

Departementet har i Prop. 34 L (2022–2023) kommet med et lovforslag der litispendensvirkningen ikke opphører før det har gått en måned fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken. Forslaget ble fulgt opp i Innst. 273 L (2022–2023) og ble vedtatt etter første gangs behandling i Lovvedtak 50 (2022–2023). En kan stille spørsmål ved om løsningen er hensiktsmessig. Terminologisk kan det være uheldig at forliksrådet *innstiller* en sak, samtidig som litispendensvirkningen er intakt. Det er ikke gitt at dette er en løsning som er i samsvar med Luganokonvensjonen.

Det finnes andre mulige løsninger som ikke har det samme terminologiske problemet. For eksempel å sløyfe obligatorisk forliksrådsbehandling helt eller delvis. En annen løsning er at forliksrådet forhåndsvarsler om at man vil innstille en sak, slik at saksøkeren får en frist til å ta ut søksmål for tingretten før forliksrådet innstiller saken. Begge løsningene er egnet til å hindre prosessforflytting i internasjonale tvister.

Det er ikke opplagt hvilken løsning er mest hensiktsmessig. Etter mitt skjønn taler i alle tilfeller forutberegnelighetshensyn, systemhensyn og hensynet til Norges internasjonale forpliktelser etter Luganokonvensjonen, for en endring av dagens rettsstilstand.

Litteraturliste

Norske lover

Tvistemålsloven.

Lov 13. august 1915 nr. 6 om
rettergangsmåten for tvistemål.

Domstolloven.

Lov 13. august 1915 om domstolene.

Tvisteloven.

Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og
rettergang i sivile tvister.

The Disputes Act.

Lov 17. juni 2005 nr. 90 Act relating to
mediation and procedure in civil disputes.
(Uoffisiell oversettelse av tvisteloven av
Justis- og beredskapsdepartementet.)

Dansk lov

Retsplejeloven.

Lov nr. 90 af 11. april 1916 om rettens pleje.

Konvensjoner og EU-forordninger

Wien-konvensjonen.

Wien-konvensjonen om traktatretten 22 mai
1969. (Konvensjonen trådte i kraft 27.
januar 1980).

Brusselkonvensjonen.

Bruxelles-konventionen af 1968 om
retternes competence og om fuldbyrdelse af
retsafgørelser i borgerlige sager, herunder

handelssager. (Konvensjonen trådte i kraft 1. februar 1973).

Luganokonvensjonen av 1988.

Konvensjonen om domsmyndighet og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano september 1988. (Konvensjonen trådte i kraft i Norge 1. mai 1993).

Brussel I-forordningen.

Rådets forordning (EF) Nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsrelige område. (Konvensjonen trådte i kraft 1. mars 2002).

Luganokonvensjonen.

Konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30 okt 2007. (Konvensjonen trådte i kraft 1. januar 2010 med virkning for Norge, EU og Danmark, 1. januar 2011 med virkning for Sveits og 1. mai 2011 med virkning for Island).

Brussel II-forordningen.

Rådets forordning (EF) Nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) Nr.

	1347/2000. (Konvensjonen trådte i kraft 1. mars 2005).
Roma I-forordningen	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) Nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser. (Konvensjonen trådte i kraft 17. desember 2009)
Roma II-forordningen.	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) Nr. 864/2007 af 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt. (Konvensjonen trådte i kraft 11. januar 2009).
Brussel Ibis-forordningen.	Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) Nr. 1215/2012 af 12. desember 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område. (Konvensjonen trådte i kraft 10. januar 2015).

Norske lovforarbeider

NOU 2001: 32 Bind A.	Rett på sak: Lov om tvisteløsning (tvisteloven).
NOU 2001: 32 Bind B.	Rett på sak: Lov om tvisteløsning (tvisteloven).
Ot.prp. nr. 43 (2003–2004).	Om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet).

Ot.prp. nr. 51 (2004–2005).	Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).
Ot.prp. nr. 89 (2008–2009).	Om lov om endringer i tvisteloven m.m. og om samtykke til ratifikasjon av Luganokonvensjonen 2007 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker.
Snr. 18/3837 (2018).	Justis- og beredskapsdepartementet, Høringsnotat: Lovavdelingen: Juli 2018: Snr. 18/3837: Forslag til endringer i tvisteloven – tvistelvevaluering, juli 2018. Tilgjengelig på Regjeringens nettsider: https://www.regjeringen.no/contentassets/a810bd3445cd4f89a0d8368955f41e2f/horingsnotat---tvistelvevalueringen.pdf .
Prop. 34 L (2022–2023).	Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.).
Innst. 273 L (2022–2023).	Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.).
Lovvedtak 50 (2022–2023).	Lov om endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.).

Rapporter

Jenard-Möller-rapporten (1990).	Mr. P. Jenard og Mr. G. Möller, “Convention on jurisdiction and the
---------------------------------	--

enforcement of judgments in civil and commercial matters done at Lugano on 16 September 1988 – Report”, publisert i *Official Journal of the European Union*, 28.juli 1990, C 189/57.

Pocar-rapporten (2009).

Fausto Pocar, “Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed in Lugano on 30 October 2007 – Explanatory report”, publisert i *Official Journal of the European Union*, 23. desember 2009, C 319/1.

Norske rettsavgjørelser

Høyesterettspraksis

Rt. 2009 s. 1537 A.

Rt. 2012 s. 1404 U.

Rt. 2012 s. 1951 A.

Rt. 2015 s. 129 U.

HR-2016-1251-A.

HR-2018-869-A.

Lagmannsrettspraksis

RG 2013 s. 1193 (Borgarting).

LB-2017-1120 (Borgarting).

LB-2018-170951 (Borgarting).

Svensk rettspraksis

NJA 2007 s. 482 HD.

Engelsk rettspraksis

Starlight Shipping Co v. Allianz Marine & Aviation Versicherungs AG, [2013] UKSC 70, UK Supreme court.

Tysk rettspraksis

Oberlandegericht Köln, 15 U 53/13.

Rettsavgjørelser fra EU-domstolen

Zelger mot Salintri [C5] C-129/83.

Dom av 7. juni 1984 [C5], *Zelger mot Salintri*, C-129/83, EU:C:1984:215.

Gubisch [C5] C-144/86.

Dom av 8. desember 1987 [C5], *Gubisch*, C-144/86, EU:C:1987:528.

Reich Montage [C5] C-103/05.

Dom av 13. juni 2006 [C5], *Reisch Montage*, C-103/05, EU:C:2006:471.

Color Drack [C5] C-386/05.

Dom av 3. mai 2007 [C5], *Color Drack*, C-386/05, EU:C:2007:262.

A mot B [C5] C-489/14.

Dom av 6. oktober 2015 [C5], *A mot B*, C-489/14, EU:C:2015:654.

Schlömp [C5] C-467/16.

Dom av 20. desember 2017 [C5], *Schlömp*, C-467/16, EU:C:2017:993.

PT [C3] C-343/22.

Dom av 30. mars 2023 [C3], *PT*, C-343/22, EU:C:2023:276.

Litteratur

Arnesen (2019).

Arnesen, Finn, «EU- og EØS-retten», *Knophs oversikt over Norges rett*, Harald Irgens-Jensen (red.), 15. utgave, Universitetsforlaget 2019.

Backer (2020).

Backer, Inge Lorange, *Norsk Sivilprosess*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2020.

Bull.

Bull, Henrik, *Norsk Lovkommentar: Luganokonvensjonen*, Rettdata.no (lest 27. april 2023).

- Cordero-Moss (2021). Cordero-Moss, Giuditta, *Internasjonal privatrett*, 2. utgave, Universitetsforlaget 2021.
- Ellingsen. Ellingsen, Fredrik Lilleaas, *Karnov Lovkommentar: Luganokonvensjonen*, Lovdata.no (lest 26. april 2023).
- Engström (2017). Engström, Josefin N., «Forlikradsfellen i internasjonale tvister» i *Lov og rett: Norsk juridisk tidsskrift* vol.56 utg.10, 2017, side 590-608. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2017-10-03>.
- Fentiman (2023). Fentiman, Richard, «Article 32» i *European Commentaries on Private International Law ECPI: Commentary: Volume I: Brussel Ibis Regulation*, 2. utgave, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2023.
- Fredriksen og Mathisen (2019). Fredriksen, Halvard Haukeland og Gjermund Mathisen, «Kapittel 14: EU-rett som norsk rettskilde» i *Juridisk metode og tenkemåte*, Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), Universitetsforlaget 2019.

- Law (2022). Law, Stephanie, «Article 29» i *Brussel I bis: a commentary on Regulation (EU) No 1215/2012: Elgar commentaries in private international law*, Marta Requejo Isidro (red.), Edward Elgar Publishing 2022.
- Lind (2007). Lind, Åge, *Engelsk-norsk juridisk ordbok: Sivil- og strafferett*, 2. utgave, Cappelen Akademisk Forlag 2007.
- Magnus (2023). Magnus, Ulrich, «Introduction» i *European Commentaries on Private International Law ECPI: Commentary: Volume I: Brussel Ibis Regulation*, 2. utgave, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2023.
- Magnus og Mankowski (2017). Magnus, Ulrich og Peter Mankowski, «Introduction» i *European Commentaries on Private International Law ECPI: Commentary: Volume IV: Brussel Ibis Regulation*, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2017.
- Mankowski (2017). Mankowski, Peter, «Article 19» i *European Commentaries on Private International Law ECPI: Commentary: Volume IV: Brussel Ibis*

Regulation, Ulrich Magnus og Peter Mankowski (red.), Verlag Dr. Otto Schmidt KG 2017.

Nylund (2018).

Nylund, Anna, «Luganokonvensjonen i Høyesterett – et kritisk blikk» i *Rettsvitenskap under nordlys og midnattssol: festskrift ved Det juridiske fakultets 30-årsjubileum: UiT Norges arktiske universitet* 2018, Trude Haugli, Gunnar Eriksen og Ingvild Ulrikke Jakobsen (red.), Fagbokforlaget 2018.

Næss (1995).

Næss, Hans Eyvind, *Vel forlikt: forliksrådene i Norge 200 år 1795-1995*, Kulturkonsult i samarbeid med Justisdepartementet 1995.

Rønning mfl. (2008).

Rønning, Knut, Wenke Siljeholm, Christian Reuch, Dag Røed og Liv Synnøve Taraldsrud, *Forliksrådet*, 2. utgave, Fagbokforlaget 2008.

Schei mfl.

Schei, Tore, Arnfinn Bårdsen, Dag Bugge Nordén, Christian H.P. Reusch og Toril M. Øie, *Lovkommentar: Tvisteloven*, Juridika.no (lest 26. april 2023).

Shetelig og Nisja (2016).

Shetelig, Kaare Andreas og Ola Ø. Nisja, «Rettskraft» i *Jussens venner* 2016/6 side 363-382. DOI: <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2016-06-04>.

- Stenersen. Stenersen, Astrid Håve, *Karnov lovkommentar: Luganokonvensjonen*, Lovdata.no (lest 30. april 2023).
- Sundet. Sundet, Tron Løkken, *Karnov Lovkommentar: Domstolloven*, Lovdata.no (lest 27. april 2023).
- Strandberg mfl. (2018). Strandberg, Magne, Halvard H. Fredriksen og Ørnulf Øyen, *Høringsuttalelse om «Forslag til endringer i tvisteloven – tvistlovevalueringen»*, 15. oktober 2018. Tilgjengelig på Regjeringens nettsider:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-om-forslag-til-endringer-i-tvisteloven---tvistlovevalueringen/id2607188/?uid=1bc68545-3358-4162-a7da-5ebf74fa3a4c> (lest 9. mai 2023).
- Welo. Welo, Kaja Moen, *Karnov Lovkommentar: Tvisteloven*, Lovdata.no (lest 30.april 2023).
- Witteman. Witteman, Elisabeth, *Norsk Lovkommentar: Tvisteloven*, Rettsdata.no (lest 30.april 2023).